

A black and white photograph of a man with a receding hairline, looking down at a small kitten he is holding in his arms. The kitten is looking towards the left. The background is dark and out of focus.

ნონა
ლომია

ბალანჩინი

Large Bear

ნონა ლომიძე
ბალანჩინი

Nona Lomidze
Balanchine

ნონა ლომიძე

ბალანჩინი

ვენა-თბილისი
2011

გარეკანზე:

ბალანჩინი და მისი კატა მურკა (მართა სუოპის ფოტო)*

ავტორი მადლობას უხდის ბალანჩინის ფონდს

*** ნიშნით გამოყოფილი ფოტოების მონოდებისა
და გამოქვეყნების უფლებისათვის.**

დიზაინი:

პაატა ნაცვლიშვილი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა:

**ნათია სამხარაძე,
ლუკა გოცირიძე,
გიორგი ორჯონიკიძე**

ISBN 978-9941-0-3651-4

„ჯორჯ ბალანჩინი, პიკასოსა და სტრავენსკის-
თან ერთად, ხშირად მოიხსენიება, როგორც XX
საუკუნის გენიალური შემოქმედი; მან ბალეტში
რევოლუცია მოახდინა და სამუდამოდ შეუცვალა
სახე ცეკვას არა მარტო ამერიკაში, არამედ მთელ
მსოფლიოში“.

ეს სიტყვები ამოღებულია რიჩარდ ბაკლის წიგნი-
დან „ჯორჯ ბალანჩინი – ბალეტმაისტერი“. რიჩარდ
ბაკლი კარგადაა ცნობილი ხელოვნების სამყაროში,
როგორც ბალანჩინის, დიაგილევისა და ნიჟინსკის
ბიოგრაფიების ავტორი.

* * *

„ბალანჩინის გზა“ – ასეთი აბრა ამშვენებს ჭუჭის
პატარა მონაკვეთს, რომელიც ნიუ-იორკში, კოლუმ-
ბის ავენიუსა და ბროდვეის შორის მდებარეობს.
ჯორჯ ბალანჩინის გარდაცვალების შემდეგ დიდ-

**„ბალანჩინის გზის“
მარევენებელი ნიუ-იორკში,
კოლუმბიის ავენიუსა და
ბროდუეის გადაკვეთაზე
(ნონა ლომიძის ფოტო)**

ხანს ფიქრობდნენ, როგორ დაერქმიათ ამ მონაკვეთისათვის. „ბალანჩინის ქუჩა“? არა. „ბალანჩინის შესახვევი“? არა. „ბალანჩინის გზა“? გადანყდა. რადგან ეს სწორედ ის გზა იყო, რომელსაც ყოველდღე გადიოდა ჯორჯ ბალანჩინი თავისი სახლიდან „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-მდე, სადაც იშვა ამერიკული ბალეტი.

„მის გარეშე არ იქნებოდა ამერიკული კლასიკური ბალეტი, არ იქნებოდა ბროდუეი, არ იქნებოდნენ ქორეოგრაფები. ამერიკული ქორეოგრაფიის ჩამოყალიბების პროცესი მინიმუმ 100 წელიწადს გაგრძელდებოდა“.

ეს სიტყვები კი ბალანჩინის დასის ერთ-ერთ პრიმა-ბალერინას, კარინ ფონ აროლდინგენს ეკუთ-

ენის. თუმცა კარინი ჯორჯ ბალანჩინისთვის მხოლოდ პრიმა-ბალერინა როდი იყო; მაგრამ ამაზე ქვემოთ.

ყველაფერი იმით დაიწყო, რომ 1990 წელს ანდრია ბალანჩივამ შეეხვდა, რათა ჩამეწერა მისი მოგონებები ძმაზე – ჯორჯ ბალანჩინზე. ეს ჩანაწერი გაზეთ „სამშობლოს“ 1990 წლის თებერვლის და მარტის ნომრებში გამოქვეყნდა.

ანდრია ბალანჩივაძე: რა მაგონდება? აბა რა გითხრათ. დრომ ბევრი რამ ამოშალა მეხსიერებიდან, ბევრი რამ კი დღესაც ცხადად მახსოვს. პეტერბურგი, ჩვენი ბავშვობა. მამა... მახსოვს, როგორ გვასწავლიდა იგი ქართულ სიმღერებს: შემოგვისხამდა აქეთ-იქით და ვმღეროდით ერთად ოთხივენი – მამა, გიორგი, ჩემი და – თამარა და მე. მამას ხალხური სიმღერები უყვარდა, უფრო – იმერული; რამდენჯერ გვიმღერია ასე ერთად „ოდელია“, „სიმონიკა გოცაძე“, „სალამი, ჩიტუნებო“ (სხვათა შორის, მერე, გვიან, მესამე საფორტიპიანო კონცერტს რომ ვწერდი, ეს მელოდია გავიხსენე და გამოვიყენე). რომელი ერთი ჩამოვთვალო – „ქალო, გნახე ფეხშიშველი“, „იავნანა“, „ოცდახუთსა დეკემბერსა“... „შენ ხარ ვენახი“ გვასწავლა, ქალაქური სიმღერაც, ქუთაისური... სუფრულებიდან „მრავალჟამიერს“ ვმღეროდით.

ორივეს, მე და გიორგის, ძალიან გვიყვარდა სიმღერა. დაკვრაც გვიყვარდა ბავშვობიდან. მუსიკა საერთოდ...

მე შვიდი წლისა თუ ვიქნებოდი, გიორგი – ცხრის. გამოგვანყვეს ერთ სალამოს და მარიინსკის საოპერო თეატრში წაგვიყვანეს. პირველად ვიყავი ოპერაში. გუშინდელივით მახსოვს – „სალთან მეფის ზღაპარს“ უჩვენებდნენ, რიმსკი-კორსაკოვის ოპერას. მე და გიორგის თითქოს ენა ჩაგვივარდა, დამუნჯებულები ვისხედით. სპექტაკლმა საოცარი

შთაბეჭდილება მოახდინა ჩვენზე. დიდხანს ვერ დავივიწყეთ. ვისხედით და საათობით ვუკრავდით პასაჟებს ამ ოპერიდან. ოთხ ხელში დაკერა გვიყვარდა. სმენით ვანყობდით და ვუკრავდით ნაწყვეტებს ოპერებიდან, ბალეტებიდან, სიმფონიებიდან... ერთ დღეს სიაც შევადგინეთ, ასე ეთქვათ, ჩვენი რეპერტუარი. ჩამოვწერეთ ეს ნაწყვეტები და ზოგიერთი სხვა ნაწარმოებიც, რომელიც უფრო მოგვწონდა. ძალიან მოგვქონდა თავი. სტუმრები რომ მოვიდოდნენ, ამ სიას გამოვუჩუბებინებდით, რომელსაც „მე-ნიუს“ ვეძახდით, და ვეტყოდით ხოლმე:

ამოირჩიეთ, რაც გინდათ, ჩვენ დაუუკრავთ...

ბავშვობაში გიორგი ცოტა უცნაური იყო, ძალიან გულჩათხრობილი, უკარება. ისე, ძალიან ემეგობრობდით, თუმცა კი ხშირად ეჩხუბობდით. ხანდახან ვცემდით კიდეც ერთმანეთს, მაგრამ უფრო მე ვერეოდი. მე უფრო ხალისიანი ვიყავი, ხალხი მიყვარდა, მიმსვლელ-მომსვლელი. სტუმრები რომ მოვიდოდნენ, მე უფრო მივეხალისებოდი ხოლმე, ყოველნაირად ვცდილობდი გამერთო. თან კიდეც, ბავშვობაში მე უფრო სიმპათიური ვიყავი. რომ წამოვიზარდეთ, ის უფრო დამშვენდა. აი, ნახეთ, დახედეთ ამ სურათს: ეს მე ვარ, გოგოსავით გამომპრანჭეს, სულ მეფერებოდნენ, სულ ხელში აყვანილს დამათრევდნენ. მარცხნივ ჩვენი დაა, მარჯვნივ – გიორგია. ის ჩემსავით ლამაზი და ქერა არ იყო. შეხედეთ, „პაცანას“ არა ჰგავს? ერთი სიტყვით, ბავშვობაში მე უფრო მილიმოდა ბედი... ის უფრო ცივი იყო, სულ იბღვირებოდა, სულ გაქცევაზე ეჭირა თვალი. მერე მოლბა თანდათან, შეიცვალა. აქედან რომ წავიდა, სულ ბავშვი იყო. იქ, ევროპაში დაკაცდა. ხასიათიც სულ შეეცვალა. უფრო გულლია, უფრო ხალისიანი გახდა. შესახედაობითაც მერე და მერე მაჯობა.

მერე, როცა ბატონმა ანდრეამ ჩემი ვენაში გამგზავრების ამბავი გაიგო, ხუმრობით მითხრა, შენ

ვენიდან ნიუ-იორკშიც მოხვდები და იქნებ შეიტყო, რა ბედი ეწია გიორგის არქივსო.

მეც შევპირდი.

საქმე ისაა, რომ ანდრია ბალანჩივაძეს, ძმის გარდაცვალების შემდეგ, უნდოდა, მისი არქივი და ნივთები საქართველოში ჩამოეტანა. მათ შორის იყო ლადო გუდიაშვილის ორი ნახატი, რომელიც მხატ-

თამარ (მარცხნივ),
ანდრია (შუაში) და
გიორგი (მარჯვნივ)
ბალანჩივაძეები
(ფოტო ანდრია
ბალანჩივაძის არქივიდან)

ჯორჯ ბალანჩინისა და
ანდრია და თამარ
ბალანჩივაძეების მამა
– კომპოზიტორი
მელიტონ ბალანჩივაძე
(1863-1937)

ვარმა თბილისში ყოფნისას აჩუქა ბალანჩინს. ანდრია ბალანჩივაძის ღია წერილზე ნიუ-იორკიდან უპასუხეს, რომ „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“ სთან მალე გაიხსნებოდა მუზეუმი, რომელსაც უნდა გადასცემოდა ბალანჩინის ყველა რელიქვია და არქივი.

* * *

ანდრია ბალანჩივაძე: ჩვენთან ხშირად იკრიბებოდა პეტერბურგის ქართველობა, ძირითადად – სტუდენტობა. წარმოიდგინეთ, მამამ გუნდიც კი ჩამოაყალიბა ქართველებისაგან და თითქმის ყველა ჩვენთან მოარული სტუდენტი ამ გუნდში მღეროდა. მშვენიერად მღეროდნენ... სურათიც უნდა მქონდეს სადღაც ამ გუნდის...

ჩვენს ოჯახში ხშირი სტუმარი იყო ლუარსაბ ანდრონიკაშვილი, პეტერბურგში მეტად ცნობილი იურისტი და პოპულარული პიროვნება. მისგან გავიცანი ირაკლი და ელეფთერი – მისი ვაჟები. კიდევ? იყო ასეთი – ალექსანდრე ჭუმბაძე, პროფესიით ეკონომისტი. საგამომცემლო საქმეს ეწეოდა, მან გამოსცა მამას ზოგიერთი ნოტი. 1919 წელს იგი ოჯახით თბილისში ჩამოვიდა, აქაც გამომცემლობაში მუშაობდა. სხვათა შორის, აქ მან გამოსცა ჩემი პირველი ნაწარმოები – „ნოქტიურნი“. მერე ის ნოტები ჩემს ძმას გავუგზავნე. ალექსანდრე ძალიან კარგი პიროვნება იყო. 1924-ში დახვრიტეს.

ქართველები ხშირად ჩამოდიოდნენ ჩვენს აგარაკზეც ფინეთში, ლოუნატიოკში. მამია ორახელაშვილი, შალვა ელიავა – ცნობილი რევოლუციონერები, მაშინ ორივენი პეტერბურგში სწავლობდნენ...

მახსოვს, ერთხელ საიმპერატორო თეატრალური სასწავლებლის დირექტორმა მამას სთხოვა, რომ სასწავლებლის მოსწავლეებს ახალი წელი ჩვენთან, აგარაკზე გაეტარებინათ; გიორგი მაშინ იქ სწავლობდა. მამა, რასაკვირველია, დათანხმდა. საახალწლოდ თითქმის მთელი სასწავლებელი, ასე – ორმოცამდე ვაჟი, ლოუნატიოკში ჩამოვიდა. მოსწავლე

ქალები არ ჩამოვიდნენ, რადგან ქალები და ვაჟები სასწავლებელში ცალ-ცალკე ცხოვრობდნენ, მხოლოდ რეპეტიციებისას ხვდებოდნენ ერთმანეთს – ასეთი წესი იყო. მათ გარდა ჩვენთან, ლოუნატიოკში იყვნენ მამა, სასწავლებლის რამდენიმე პედაგოგი და მამას ქართველი მეგობრები...

გიორგის ცეკვა არ უყვარდა. შობას ჩვენთან ყოველთვის ბევრი ხალხი იყრიდა თავს. იყო ერთი ლხინი, გართობა. მე ვცეკვავდი ხოლმე ვალსს, მიყვარდა ცეკვა. გიორგი კი გაიქცეოდა; თუ ვინმე ძალით დაუპირებდა გამოყვანას, მაშინვე ტირილს მორთავდა, ხელებს და ფეხებს ასახმარტალებდა, არასგ ზით არ გამოვიდოდა, საშინლად ეჯავებოდა ცეკვა.

საკვირველია ადამიანის ბედი! გიორგის სულ სხვა კარიერისთვის ამზადებდნენ. ბიძაჩემი, მამაჩემის ძმა – ივანე, პოლკოვნიკი იყო. მას ძალიან უნდოდა, რომ გიორგი ოფიცერი გამოსულიყო. რაკი ერთხელ ამოიჭრა გულში კადეტთა კორპუსში მისი მოწყობა, ყველაფერს აკეთებდა ამისათვის და ზოგიერთ საგანში მოაზზადა კიდეც. ჩემს ძმას მაინცდამაინც არ ეკითხებოდნენ, იქ სწავლა უნდოდა თუ არა. იცოდა, რომ კადეტთა კორპუსი სამეფო სასწავლებელი იყო და რომ იქიდან ოფიცრები გამოდიოდნენ. ამ აზრს შეჩეული იყო და, კაცმა რომ თქვას, ალბათ საწინააღმდეგოც არაფერი ჰქონდა. ბალეტზე იგი, რაღა თქმა უნდა, არ ფიქრობდა. ჩემს დას კი ბალერინობა უნდოდა, პირდაპირ ოცნებად ჰქონდა გადაქცეული. ერთ დღეს დედამ და მამამ მართლაც გადაწყვიტეს გამოცდის ჩასაბარებლად წაეყვანათ იგი პეტროგრადის საიმპერატორო თეატრალურ სასწავლებელში, მერე ლენინგრადის ქორეოგრაფიული სასწავლებელი რომ დაარქვეს. ჩვენც, ოჯახის დანარჩენი წევრები, გულშემატიკერებად წავეყვით. და აი, მოხდა უცნაური რამ: კომისიის წევრებმა ჩემს დას უარი უთხრეს, გიორგის კი მაშინვე თვალი დაადგეს, ძალი-

ანდრია (ზემოთ)
და გიორგი (ქვემოთ)
ბალანჩივაძეები
(ფოტოები ანდრია
ბალანჩივაძის არქივიდან)

ან მოეწონათ და გადაწყვიტეს კიდეც, სასწავლებელში მიეღოთ. გიორგის, რასაკვირველია, თავზარი დაეცა. მისთვის ეს ნამდვილი უბედურება იყო, რადგან ცეკვას ვერ იტანდა. მორთო ტირილი, საშინლად ღრიალებდა, მაგრამ ვინ დაუჯერა! გადაპარსეს თმა, ჩააცვეს სასწავლებლის ფორმა – მკერდზე ლირაამოქარგული, და პანსიონატში დატოვეს.

საწყალმა ბიჭმა ერთი კვირა კი გაძლო და მერე გამოიპარა. მაგრამ სახლში არ მოსულა, თავისი ჭკუით, იეშმაკა და დეიდა ნადიასთან მივიდა, დედაჩემის ბიძაშვილთან. დეიდამ, რასაკვირველია, შინ წამოიყვანა. დედა ძალიან გაუწყრა და პანსიონატში დააბრუნა. ბევრს ტიროდა გიორგი, მაგრამ რაღას იზამდა, დამორჩილდა ბედს. მერე ნელ-ნელა შეეჩვია, შეეგუა და თანდათან ჩაითრია ამ ხელოვნებაში.

საბალეტო სკოლის მოსწავლეები ზოგჯერ მარინსკის თეატრში დაჰყავდათ სპექტაკლებში მცირე როლების შესასრულებლად. ერთ საღამოს ბავშვებს ისევ ჩააცვეს კოსტუმები და გრიმიც გაუკეთეს... იმ საღამოს ჩაიკოვსკის „მძინარე მზეთუნახავს“ უჩვენებდნენ. ეს ალბათ არ იყო გიორგის პირველი გამოსვლა სცენაზე, მაგრამ შემდეგ, მოგვიანებით იგი ამბობდა, რომ სწორედ ამ წარმოდგენამ აუხილა თვალი და კლასიკური ბალეტის მთელი სილამაზე დაანახა. ერთი სიტყვით, „მძინარე მზეთუნახავმა“ გიორგის დიდი სტიმული მისცა, რაღაცნაირად შესცვალა და, ვინ იცის, იქნებ ბევრი რამ განსაზღვრა კიდეც მის ცხოვრებაში. გიორგი საბოლოოდ გაიტაცა ბალეტმა.

სამეფო ბალეტის მოცეკვავეები ხშირად დადიოდნენ საცეკვაოდ საბალეტო სკოლის კლასში, იქ, სადაც გიორგი სწავლობდა. გიორგი მათ ყურადღებით აკვირდებოდა. მოცეკვავეები იხსენებდნენ, რომ იგი განმარტოებული, მიუკარებელი ყმაწვილის შთაბეჭდილებას ტოვებდა, რომელიც მხედვე-

ლობიდან არაფერს უშვებდა... შაბათ-კვირას საბალეტო სასწავლებლის მოსწავლეებს სახლებში ისტუმრებდნენ. გიორგი დედას ან დეიდას მოჰყავდა, ზოგჯერ იყო შემთხვევა, ვერ მიდიოდნენ წამოსაყვანად. გიორგი მარტო რჩებოდა პანსიონატში, რადგან დასვენების დღეებში სკოლა იკეტებოდა. თქვენ წადით ეკლესიაში, მე კი გაეალ მისაღებ ოთახში და პიანინოს დავუკრავო, ბუზღუნებდა ხოლმე თავისთვის. სხვათა შორის, გიორგი პარალელურად პეტროგრადის კონსერვატორიაში ფორტეპიანოზე სწავლობდა. დაკვრა, მუსიკა გატაცებით უყვარდა. შემდეგში ამან დიდი როლი ითამაშა მის შემოქმედებაში და, ალბათ, ერთგვარად განსაზღვრა კიდევ მისი სტილი, ბალანჩინის ხელნერა.

ამასთანავე, გიორგი მშვენივრად ითვისებდა მათემატიკას; ისტორია და ლიტერატურა უყვარდა. მერეც, გვიან, რამდენჯერმე გაიხსენა: „ძალიან მიყვარდა ჟოულ ვერნის „80000 კილომეტრი წყალქვეშ“.

რუსული საბალეტო ხელოვნების ცენტრი –
მარიინსკის თეატრი
სანკტ-პეტერბურგში
(საფოსტო ბარათი)

ახლაც მახსოვს წარწერები სურათებს ქვემოთ".
ორივენი გატაცებული ვიყავით შერლოკ ჰოლმსის
თავგადასავლებით.

* * *

ნიუ-იორკში ჩასვლის პირველი შესაძლებლობა
1994 წელს მომეცა, აგვისტო იდგა. კითხვა-კითხვით
დავადგინე, თუ ვის შეიძლება ჰქონოდა ინფორმა-
ცია ბალანჩინის არქივის შესახებ. სამწუხაროდ, ვე-
რავის ნახვა ვერ მოხერხდა.

მეორედ ნიუ-იორკში 1995 წლის სექტემბერში
მოვხვდი. ამჯერად კი... იყო შეხვედრები, საუბრები,
ისევ შეხვედრები, და ბოლოს – არქივიც!

შეხვედრით მათ, ვისაც მის სიკვდილამდე უშუალო
ურთიერთობა ჰქონდა ბალანჩინთან და ვისაც ერგო
მისი მემკვიდრეობა.

ნენსი რეინოლდს და ბარბარა ჰორგანს პირვე-
ლად „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-ს შენობაში შევხვდით.
ნენსი პროფესიით ისტორიკოსია, წარსულში კი ბა-
ლანჩინთან ცეკვავდა. თავის დროზე ბალანჩინმა
მრავალი ინტერვიუ მისცა ნენსის, რაც საერთოდ არ
იყო მისთვის დამახასიათებელი. სწორედ ნენსის
ეზარა მაშინ ბალანჩინის არქივი. ორივე ქალბატონი
ჯორჯ ბალანჩინის ფონდში მუშაობს.

— ცეკვას, ბალეტს ისეთი ადგილი არ უკავია
ამერიკაში, როგორიც რუსეთში, — ამბობს ნენსი,
— რა თქმა უნდა, ეს ძალიან სამწუხაროა. ამერი-
კა შედარებით ახალგაზრდა ქვეყანაა და ინდუსტ-
რიას მეტ მნიშვნელობას ანიჭებს, ვიდრე ხელოვნ-
ებას.

— ბალანჩინი დაინტერესებული იყო და აგრო-
ვებდა მასალებს ხელოვნების, უფრო რუსული ხე-
ლოვნების შესახებ, — გვეუბნება ბარბარა, — ხო-
ლო რაც შეეხება მის პირად მასალებს, არაფერს
ინახავდა. ბალეტის გარდა არაფერი დაინტერესებ-
და; თქვენ წარმოიდგინეთ, — არც ფული. როცა მან
აქ, ამერიკაში, ცეკვის კომპანია ჩამოყალიბა, უფ-

რო მეტად დაინტერესებული იყო, თუ რას დადგამდა სცენაზე და არა იმით, თუ რა ფინანსურ შემოსავალს მოუტანდა კომპანია.

გამოდის, რომ მას ბალეტი ფული არ მოუხვეჭია?

არა, ის არ ფიქრობდა ფულზე. არც საავტორო უფლებაზე უზრუნია. თუ სადმე, ვთქვათ, მისი წარმოდგენა დაიდგმებოდა, იგი არ მოითხოვდა არანაირ თანხას. მისთვის ის იყო სიამოვნება, რომ მისი წარმოდგენა დაიდგა. ასეთი ბუნება ჰქონდა. სტრავინსკი, რომელთანაც ახლო ურთიერთობა ჰქონდა, ძალზე მდიდარი იყო. ბალანჩინი სტრავინსკივით მდიდარი ეგონათ.

ბარბარა ჰორგანმა და ნენსი რეინოლდსმა მრავალი წელი შეალიეს ვიდეოკასეტების და DVD-დისკების გამოშვებას ჯორჯ ბალანჩინის და მისი შემოქმედების შესახებ. საჭირო იყო ნებართვა პროფკავშირებისაგან, მოცეკვავეებისაგან. საკმაოდ ძნელი

ავტორი (მარცხნივ),
ნენსი რეინოლდსა (შუაში)
და ბარბარა ჰორგანთან
(მარჯვნივ) ერთად
ნიუ-იორკში 1995 წელს
(სოსო ნანობაშვილის ფოტო)

იყო, რომ ვიდეოკასეტები ყველა კანონის დაცვით გამოსულიყო. მათი წყალობით ჩვენ შესაძლებლობა გვაქვს, ვნახოთ ბალანჩინის მიერ დადგმული ბალეტები. გარდა ამისა, ვიდეოკასეტაზე და DVD-ზე ჩანერილია ორნაწილიანი ფილმი „ჯორჯ ბალანჩინი“, რომელშიც დოკუმენტურად არის მოთხრობილი დიდი ბალეტმაისტერის ბიოგრაფია – დაბადებიდან სიკვდილამდე. ბარბარა ჰორგანის და ნენსი რეინოლდსის თავაზიანი ნებართვით ამ ვიდეომასალის მცირე ნაწილი თავის დროზე ჩვენ ქართველ ტელემაყურებელსაც ვაჩვენეთ.

* * *

მარიუს პეტიპა, დიდი რუსი ქორეოგრაფი, რომელმაც ბალეტის კლასიკური სტილი ჩამოაყალიბა, თავისი სიცოცხლის დასასრულს წუხდა, რომ არავინ ჩანდა მისი ტრადიციების გამგრძელებელი.

...რუსეთის იმპერატორს არ მოეწონა მარიუს პეტიპას რომელიღაც დადგმა და თეატრის ბალეტმაისტერობა ჩამოართვა მას. 1904 წელს პეტიპა თავის დღიურში წერდა:

„მე ბევრი რამ გავაკეთე რუსეთში, ახლა კი ასე უდიერად გამომაგდეს. მთელი ჩემი შრომა ფერულად იქცა, ყველაფერი დამთავრდა ბალეტში“.

ეს სიტყვები 8 იანვარს არის დაწერილი. მეორე დღეს, 9 იანვარს დაიბადა ქართველი ბიჭი, რომელმაც უკვე ჯორჯ ბალანჩინად ქცეულმა, მთელი თავისი ცხოვრებით დაამტკიცა, რომ ბალეტში არასოდეს არაფერი მთავრდება.

* * *

„9 წლის ვიყავი, როცა ცეკვა დავიწყე პეტერ-ბურგის საიმპერატორო სკოლაში, — იხსენებდა ბალანჩინი, — რადგან ჩემი ოჯახი მოშორებით ცხოვრობდა, ხშირად ვერ ახერხებდნენ ჩემს ნახვას. იმ დროს ბიჭები გრძელ თმას ატარებდნენ. რასაკვირველია, მეც გრძელი თმები მქონდა. რო-

ცა სკოლაში მიმიყვანეს, თმები შემკრიჭეს. იმდენად არ მიხდებოდა, რომ ამხანაგები ვირთხას მე-ძახდნენ. ამის გამო სკოლიდანაც კი გავიქეცი. უკან დამაბრუნეს“.

სკოლის დამთავრების შემდეგ ჯორჯ ბალანჩინმა ჩამოაყალიბა ახალგაზრდების ქორეოგრაფიული სტუდია, ექსპერიმენტული თავის ხასიათით და სადავო თავისი შინაარსით.

ანდრია ბალანჩინაძე: ცხრაას თექვსმეტ წელს მამამ საქართველოში გადაწყვიტა დაბრუნება და პეტროგრადიდან თბილისს გამოემგზავრა. მძიმე დრო იყო, ცხოვრება ჭირდა. თავის გატანა საქართველოში უფრო შეიძლებოდა, საჭმელი აქ უფრო იშოვებოდა. მოითათბირა ოჯახმა და გადაწყდა, რომ მეც მამასთან ჩამოვსულიყავი. გამომგზავნეს თბილისში. პეტროგრადში ქართველთა ერთმა ჯგუფმა მოითხოვა, რომ მათთვის საქართველოში დაბრუნების საშუალება მიეცათ. მიიღეს ნებართვა, წამოვიდნენ და მეც მათ წამოვეყვი. ეს მოხდა 1918 წელს.

მახსოვს მიქელაძის და თავად აფხაზის ოჯახები. მთელი ვაგონი გაჭედილი იყო. გზა ძალიან გაძნელდა. თვე-ნახევარი მოვდიოდით. რა არ გადაგვხვდა, რა განსაცდელი არ გამოვიარეთ... ზოგი გზაში დაიკარგა. ტუაფსესთან გაგვაჩერეს და ველარ მოვდიოდით. მე რომელიღაც გემზე ავიპარე – ახლა არ მახსოვს, რა ერქვა – ფოთში ჩამოვედი და მერე როგორღაც თბილისს ჩამოვალწიე. მამა ვნახე, მაგრამ ჩვენების შესახებ კარგა ხანს ვერაფერი შევიტყვეთ. ფოსტა არ მუშაობდა, წერილს ვერ ვაგზავნიდი. არ ვიცოდით, როგორ იყვნენ პეტროგრადში დედაჩემი, ჩემი ძმა, ჩემი და, რომელიც ბიძის – ივანეს ოჯახში ცხოვრობდა.

მამას ოცდაერთ წელსლა მიეცა იმის საშუალება, პეტროგრადში ჩასულიყო და ცოლ-შვილი ენახა. დიდი გაჭირვება გადაუტანიათ. დედა მუშაობდა თურმე.

გიორგი თავის მიერ ჩამოყალიბებულ „ახალგაზრდულ საბალეტო ჯგუფთან“ ერთად პეტროგრადის ახლომდებარე ქალაქებში მოგზაურობდა და ასე შოულობდა რაღაც კაპიკებს. ხან კინოთეატრებში აკომპანემენტს უკრავდა თურმე. გასამრჯელოდ პურს, საპონს, ასანთს აძლევდნენ. ძლივძლივობით გაჰქონდათ თავი. ის კი არა, გიორგი და მისი ტოლი ბიჭები კატებს იჭერდნენ თურმე, ატყავებდნენ და იმას ჭამდნენ. დიდი შიმშილობა იყო. ერთი სიტყვით, ბევრ გაჭირვებას გაუძლეს. გიორგი სულ ბავშვი იყო მაშინ...

ოცდაერთში ჩემმა ძმამ თეატრალური სასწავლებელი დაამთავრა. ამ დროს ის უკვე ცეკვავდა მარიინსკის თეატრში და არც თავისი დასი მიუტოვებია, რომლის წევრებიც, ახლა უკვე მარიინსკის სოლისტები იყვნენ. აქ გიორგი ცალკეულ ცეკვებსაც დგამდა, თუმცა უფრო ადრე, ცხრაას ოცში, მან, თექვსმეტი წლის ბიჭმა, უკვე გამოსცადა თავი, როგორც ქორეოგრაფმა: ანტონ რუბინშტეინის მუსიკის ნაწყვეტზე დადგა პა-დე-დე „ლა ნუიტ“ და თვითონვე იცეკვა ოლგა მანგალოვასთან ერთად. გიორგი თეატრშიც დგამდა ცეკვებს (ბალეტებს ვინ დაადგმევინებდა); მაგალითად, მაშკოვსკის „ვალსის“ მიხედვით დადგა საკონცერტო ნომერი, სადაც გუსევი და მანგალოვა ცეკვავდნენ...

რევოლუციამ ძალიან შეცვალა ცხოვრება. თეატრისთვის აღარავის ეცალა. ხალხს საჭმელი, ტანსაცმელი და ტრანსპორტი გადაუჭრელ პრობლემად ექცა. ახალგაზრდა მოცეკვავემაც პირველივე შანსი გამოიყენა, რომ საზღვარგარეთ წასულიყო.

„ძალიან ცუდი დრო იყო. მე დავტოვე პეტერბურგი, დავტოვე მეგობრები და წავედი დიაგილევთან. მან შემოგვთავაზა, მის საბალეტო ჯგუფში გავერთიანებულიყავით. დიაგილევმა მაცნობა, რომ მონტე-კარლოს ოპერაში სჭირდებოდათ ქორეოგრაფი და მკითხა, თუ შემედლო, სასწრაფოდ

გამეკეთებინა დადგმა. მე ვუპასუხე, რომ შემეძლო. ახალგაზრდა ვიყავი და ახალგაზრდობაში ხომ ადამიანს ყველაფრის გაკეთება შეუძლია“.

ანდრია ბალანჩივაძე: „სასწრაფოდ დაბრუნდით, პასუხს აგებთ“ იცით, რას ნიშნავს ეს სიტყვები?..

ამ პერიოდში ლუნაჩარსკის მეოხებით მოხერხდა ლენინის თანხმობის მიღება, რომ საბჭოთა მსახიობთა ჯგუფები საგასტროლოდ საზღვარგარეთ გაეგზავნათ. ასე მიდიოდნენ მომღერალთა, მუსიკოსთა ჯგუფები. ასე წავიდა გიორგის დასიც მარიინსკის თეატრიდან. დასში იყვნენ გიორგის პირველი ცოლი – ტამარა ჟევერჟევა (ჟივა – ნ. ლ.), აგრეთვე – ტამარა დანილოვა, გუსევი, სლოვენინოვი და სხვები, სულ – ასე, ათი-თორმეტი კაცი. ცოლი სრულიად ახალგაზრდამ შეირთო. საგასტროლოდ რომ წავიდნენ, გიორგის უკვე ტუბერკულოზი სჭირდა. პირველი გამოსვლები მონტე-კარლოს საოპერო თეატრში ჰქონდათ. წარმოდგენას სერგეი დიაგილევიც ესწრებოდა. უჩვენეს სკრიპინის „პა-დე-დე“ – დანილოვა ცეკვავდა – და რამდენიმე ნაწყვეტი სტრავენსკის „ფასკუნჯიდან“ დიაგილევს ძალიან მოეწონა თურმე ჩემი ძმის ქორეოგრაფიული სცენები და ცეკვები. თავისთანაც მიიწვია, რომ იქ დაედგა რამე.

დიაგილევს ძალიან უყვარდა გეარების გადასხევა-ფერება, მით უფრო, როცა დარწმუნებული იყო, რომ ამ გეარის პატრონი სახელს გაითქვამდა და პოპულარობას მოიხვეჭდა; ასე გახდა, მაგალითად, სპესივცევა – სპესივა, მიასინი – მასინი... 1924 წლის 21 დეკემბერს კი მოხდა გიორგის გეარის ისტორიული ტრანსფორმაცია: ბალანჩივაძე ბალანჩინად იქცა. ათეული წლების მერე, როცა გიორგი თბილისში მესტუმრა, ვუთხარი, რომ აკაკი შანიძემ ჩემი თხოვნით გამოიკვლია ჩემი გეარის წარმომავლობა და მივიდა დასკვნამდე, რომ შუა საუკუნეებში ბალანჩი

სერგეი დიაგილევი
(ლევ ბაქსტის ნახატიდან)

მონტე-კარლო
XX საუკუნის
20-იან წლებში
(საფოსტო ბარათი)

მეფის კარის მასხარას ერქვა. ბალანჩის მოვალეობა მარტო მეფეთა გამხიარულება კი არ იყო, არამედ მუსიკის თხზვა და ლექსების კითხვაც. გიორგი ალაფრთოვანა ამან. თანაც ამბობდა, „ბალანჩის“ მრავლობითი ფორმა – „ბალანჩნი“, ანუ „ბალანჩინი“ ერთობ იტალიურად ჟღერსო. ისე, მეც მგონია, რომ ჩემი გვარის ისტორია მართლა ასეთი უნდა იყოს. აი, ნახეთ ქვედა ყბას როგორ ვათამაშებ, როგორც ნამდვილი მასხარა, ყურთან შემოძლია მივიტანო. თქვენ მაგას ვერ შეძლებთ. სახეც შემოძლია საშინლად დავმანჭო, უყურეთ... ალბათ გიორგისაც ექნებოდა მიდრეკილება ამისაკენ, მაგრამ არ ვიცი, ამ თემას არ შეეხებოდა მასთან...

კი გადაუკეთა დიაგილევა გიორგის გვარი, თავისთანაც მიიწვია, მაგრამ გიორგის ავადმყოფობა ისე გაურთულდა – მას ტუბერკულოზი სჭირდა, – იძულებული გახდა, უარი ეთქვა. დიდი სიკეთე გამოიჩინა მაშინ დიაგილევა: თავისი ხარჯით შევიცა-

რიაში გაგ ზავნა ჩემი ძმა სამკურნალოდ. იქ გიორგის ოპერაცია გაუკეთეს, ნახევარი ფილტვი ამოჭრეს. ამისთვის ორი ნეკნის ამოღება გახდა საჭირო. ეს ყველაფერი შვეიცარიიდან მომწერა გიორგიმ. ის ნერილი დღესაც მაქვს შენახული. ოპერაციის შემდეგ გიორგიმ თავი დაანება ცეკვას. ძალიან ადრე წავიდა სცენიდან – 18 წლის ბიჭი იყო. შვეიცარიის საავადმყოფოში გიორგი თვენახევარს დარჩა და მთელი ამ ხნის განმავლობაში დიაგილევს მზრუნველობა არ მოუკლია. ფინანსურადაც ის უმართავდა ხელს. დაბრუნდა გიორგი პარიზში და დასი სამშობლოში წამოსული დახვდა. მაშინვე გაგ ზავნა ნერილი მარიინსკის თეატრის დირექციაში; უხსნიდა თავის მდგომარეობას, წერდა, რომ ავადმყოფობის გამო იძულებული გახდა საზღვარგარეთ დარჩენილიყო და ითხოვა, რომ თვენახევრით კიდევ გაეგრძელებინათ მისთვის უცხოეთში ყოფნის ვადა. ნერილი კი გაგ ზავნა, მაგრამ პასუხად ასეთი დეპეშა მიიღო: „Срочно возвращайтесь, несете ответственность.“ რალა თქმა უნდა, სამშობლოში დაბრუნებაზე ფიქრიც აღარ შეეძლო. თუმცა მისი სული აქ იყო... დედა, მამა, და-ძმა აქ ექიყავით. აქ ეგულებოდა თავისი დასი, მეგობრები, ყველა ახლობელი. ის კი, ბიჭუშკა, ჯერ სრულიად გამოუცდელი, მარტო იყო იქ, სხვა ქვეყანაში, უცხო ხალხში... რალას იზამდა, დარჩა დიაგილევთან და მისი თხოვნით საბალეტო დადგმებზე დაინიშნა მუშაობა. მართალი გითხრათ, ერთმანეთს რომ შევხვდით მე და ჯორჯი და ამ ტელეგრამის შესახებ მიაბმო, ეუშასუხე – ბედი შენი, რომ ტელეგრამა მიიღე, თორემ აქ არც ასეთი ბალეტმაისტერი გამოხვდოდო, ან სულაც საპყრობილეში დაღევდი სულს-მეთქი.

* * *

სერგეი დიაგილევს გარდაცვალების შემდეგ ბალანჩინი სხვადასხვა ქალაქში მუშაობდა: ლონდონში, კოპენჰაგენში, პარიზში, მონტე-კარლოში. 1932 წელს მან ბალეტის ახალი ტალანტები აღმოაბრწყინა

* „დაბრუნდით სასწრაფოდ, პასუხს აგებთ!“ (რუს).

ნა – სამი ახალგაზრდა, რომლებმაც სახელი გაითქვეს, როგორც გოგონა-ბალერინებმა: 12 წლის ირინა ბარანოვა, 13 წლის ტამარა ტუმანოვა (თუმანიშვილი) და 15 წლის ტატიანა იაგუშინსკაია.

გადაუხზვიოთ თემას და ორიოდ სიტყვა ვთქვათ ტამარა ტუმანოვაზე, იგივე თამარ თუმანიშვილზე. ამირან ცამციშვილის წიგნში „უცხოეთში მოღვაწე ქართველო ხელოვანნი“ ეკითხულობთ:

„მშობლები თამართან ერთად ემიგრირებულნი იყვნენ ჩინეთში. 1926 წელს თამარი გაგზავნეს პარიზში, სადაც ცნობილ ბალერინასთან და პედაგოგთან პრეობრაჟენსკაიასთან სწავლობდა. თუმცა, როგორც მომავალი ვარსკვლავი, იგი პარიზში, მონმარტრზე, ვაკერის სტუდიაში დაიბადა.

დებიუტი 1929 წელს შედგა. 10 წლის თამარ თუმანიშვილმა გრანდ-ოპერაში, ბალეტ „დანის მარაში“ თავისი საცეკვაო ვარიაციებით გაოცება გამოიწვია. სამი წლის შემდეგ 13 წლის მოცეკვავე ჯორჯ ბალანჩინმა შენიშნა და გამოიყვანა ბალეტებში „კონკურენცია“ და „კოტილონი“. ეს მოხდა 1932 წელს.“

შემდეგ ბალანჩინი ტუმანოვასათვის სპეციალურადაც დგამს ბალეტს.

1933 წელს უკვე ცნობილი ბალეტმაისტერი ჯორჯ ბალანჩინი პარიზში აყალიბებს ბალეტის კომპანიას სახელწოდებით „1933 წლის ბალეტები“ კომპანიამ 20-მდე ბალეტი წარმოადგინა.

ანდრია ბალანჩინაძე: საფრანგეთში გიორგის ცხოვრებაზე ბევრი არაფერი ვიცი. ხშირად კი ვწერდით ერთმანეთს, მაგრამ თურმე მისი წერილები ჩემამდე ვერ აღწევდა, ჩემი კი – გიორგიმდე. სულ რამდენიმე ბარათი მაქვს იმ პერიოდის. ეს მერე, ჩვენი შეხვედრისას გამოირკვა... იშვიათად თუ მი-აღწევდა რამე. ერთხელ ჩემი „ნოქტიურნი“ და პრელუდიები გავუგზავნე. მათ ჩაუღწევიათ საფრანგეთში, რადგან გიორგიმ მომწერა ერთ წერილში:

შენი ნაწარმოებები მივიღე და ვნახოთ, იქნებ რამე დავდგაო.

დიაგილეთან მისი პირველი დადგმა პროკოფიევის „ძე შეცთომილი“ იყო. დადგმას დიდი მოწონება ხვდა. გიორგის თანდათან გაუყარდა სახელი. მისი პოპულარობა დღითიდღე იზრდებოდა. დიაგილევის ერთ-ერთი ბალერინა – ნინეტ დევალოიზი იგონებდა: „ბალანჩივაძე ასტაფიევას სტუდიაში მუშაობდა. ახალგაზრდა იყო, კარგი გარეგნობისა. ჰქონდა იუმორის საოცარი გრძნობა, რის გამოც ძალზე პოპულარული იყო ჩვენს შორის. შევისწავლეთ მისი ქორეოგრაფიული კონცეფციები. ხმა დადიოდა, ნიჟინსკი მალე დაგვტოვებს და მის ადგილს ბალანჩივაძე დაიკავებსო“

გიორგის რამდენიმე წერილიდან ვიცი, რომ საფრანგეთში ახლო ურთიერთობა ჰქონდა რაველთან, ვებერნთან, დგამდა მათ ნაწარმოებებს. მისი ახლო მეგობრები ყოფილან პიკასო, ბენუა – საუკეთესო ხელოვანთა ის წრე, რომელიც იმ დროს პარიზში ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა. მათთან ურთიერთობაზე არაფერს იწერებოდა. რასაც მწერდა, იმასაც ძუნწად, მოკლედ. საერთოდ კი, მისი მეგობრე-

პარიზი XX საუკუნის
20-იან წლებში
(საფოსტო ბარათი)

ლინკოლნ კირსტაინი და
ჯორჯ ბალანჩინი
ნიუ-იორკში
(ტანაქული ლე კლერკის
ფოტო)*

ბის წრე ფართო იყო. გიორგი არ იყო ბალეტში ჩაკეტილი. მასთან რომ ვიყავი, ამერიკაში 1981 წელს (მივლინებით, რომლის მიზანი იყო მუსიკალური დაწესებულებების მონახულება), ვნახე შაგალისა და პიკასოს ნაჩუქარი ნახატები, რახმანინოვის ნაჩუქარი ხელნაწერი პარტიტურა. გიორგის დიდი მეგობარი იყო სტრავენსკი, რომელმაც მას ბალეტი „აგონი“ მიუძღვნა. სხვათა შორის, მე იქ ვიყავი, როცა სტრავენსკისადმი მიძღვნილი საღამო მოეწყო. ამ საღამოსთვის გიორგიმ შექმნა ორი საავტორო დადგმა სტრავენსკისა და რაველის მუსიკაზე.

შემდეგ იყო ბალანჩინის შეხვედრა ლინკოლნ კირსტაინთან, პიროვნებასთან, რომელმაც მთლიანად შეცვალა ბალანჩინის ბედი. კირსტაინი შეძლებული ბოსტონელი ოჯახიდან იყო, ახალი დამთავ-

რებული ჰქონდა ჰარვარდის უნივერსიტეტი და ოცნებობდა, ამერიკაში ევროპული საბალეტო სკოლის მსგავსი ჩამოეყალიბებინა.

ბალანჩინი და კირსტიანი ერთმანეთს რომოლა დე პულსკი-ნიჟინსკამ – ვაცლავ ნიჟინსკის ქვრივმა წარუდგინა ლონდონში ბალეტის წარმოდგენის შემდეგ. *„ერთმა მაღალმა კაცმა, რომელსაც ქვემოდან შევყურებდი, მკითხა, თუ რას აპირებო, მე ვუთხარი, რომ მინდა რამენაირად ამერიკაში მოვხვედე, რადგან აქ გასაკეთებელი აღარაფერია. ეს იყო ლინკოლნ კირსტიანი“.*

სამწუხაროდ, ჩვენი ნიუ-იორკში ყოფნის დროს კირსტიანი მძიმედ იყო ავად და ჩვენი მიღება ვერ შეძლო. რამდენიმე თვეში იგი სიმსივნით გარდაიცვალა.

ანდრია ბალანჩივაძე: იმ ხანებში, 1933 წელს, გიორგის ლონდონში ჰქონდა გასტროლები, სადაც „ორფეუსი“ დადგა. აქ მას გააცნეს ვინმე ლინკოლნ კირსტიანი, ამჟამად „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-ს გენერალური დირექტორი. იმ პერიოდში ამერიკელები მთელი მსოფლიოდან იწვევდნენ დიდ ხელოვანთ. „საბალეტო სკოლა გაქვთ?“ – ჰკითხა გიორგიმ, „არა გვაქვს“, – იყო პასუხი. „მაშ, რომელ ბალეტზეა ლაპარაკი, როცა სკოლაც არა გაქვთ?“ – უთხრა გიორგიმ. გავიდა სულ რაღაც ხუთი თვე და ჩემმა ძმამ ბარათი მიიღო: „სკოლა მზად არის, კირსტიანი“. ასე გაემგზავრა ამერიკაში. ეს ამბავიც მოგვიანებით გავიგე, როცა გიორგის პირადად შევხვდი.

* * *

1933 წლის 18 ოქტომბერს ბალანჩინი ამერიკაში ჩავიდა. კირსტიანთან მისი თანამშრომლობის პირველი შედეგი იყო ამერიკული საბალეტო სკოლა, რომელიც 1934 წლის 1 იანვარს გაიხსნა და რომელიც ამჟამადაც არსებობს.

„არავინ იყო, ვისაც ცეკვა შეეძლო. საბალეტო სკოლაში უნდა აგვეყვანა ბავშვები, რომლებიც-

თვისაც ცეკვა უნდა გვესწავლებინა”, — იხსენებდა ბალანჩინი.

ბალანჩინის პირველი ამერიკული ბალეტის პრემიერა 1934 წელს, ღია ცის ქვეშ, ერთ-ერთი მეგობრის მამულში გაიმართა. ეს იყო ჩაიკოვსკის „სერენადა“

ანდრია ბალანჩივაძე: ამერიკის საბალეტო სკოლის არსებობა იმ პერიოდში ექვს კაცზე იყო დამოკიდებული. ბალანჩინი, დმიტრიევი, ვარბურგი, ვლადიმიროვი, ლიტლფილდი, კირსტიანი – აი, ეს ექვსი კაცი. ყველაფრის ხელმძღვანელი, რა თქმა უნდა, გიორგი იყო. დანარჩენებს სხვადასხვა საქმე ებარათ. ზოგი ფინანსურ მხარეს უძღვებოდა, ზოგი – სწავლების საქმეს, ზოგი – რეკლამას.

პირველ ხანებში, რასაკვირველია, ჰქონდათ სირთულეები, მაგრამ გიორგი კმაყოფილი იყო. ასე მეუბნებოდა: საფრანგეთში შესანიშნავი სამუშაო პირობები მქონდა, მაგრამ იქ ყოველთვის ჩამოყალიბებულ ბალერინებთან მიხდებოდა მუშაობა, ამერიკაში კი მე თვითონ ვარჩევ ნიჭიერ ბავშვებს, მე თვითონ ვზრდი ჩემს სკოლაში, ისეთ ბალერინებად ვაყალიბებ, როგორიც მე მომწონს და მჭირდებაო.

ამერიკაში მოღვაწეობა გიორგიმ 1934-ში დაიწყო. დაახლოებით ოთხი წლის შემდეგ მენდელსონის „ზაფხულის ღამის სიზმარი“ დადგა.

გიორგის ჰქონდა თავისი სკოლა, ჰყავდა საბალეტო დასი, მაგრამ არ ჰქონდა საკუთარი საბალეტო თეატრი. საბალეტო წარმოდგენებს „მეტროპოლიტენ ოპერაში“ დგამდნენ. პირველად რომ ჩამოვიდა თბილისში, 1962 წელს, მაშინ ჯერ კიდევ არ ჰქონდა თავისი თეატრი.

მერე, უფრო გვიან, პრეზიდენტ კენედის დროს, როკფელერმა თორმეტი მილიონი დოლარი გაიღო ამერიკის ბალეტის განვითარებისათვის. აქედან სამი მილიონი პერიფერიებისთვის იყო განკუთვნილი, ცხრა მილიონი კი მან პირდაპირ გიორგის გადასცა. გადაწყდა თეატრის აშენება. სამოცდასამისა თუ სა-

მოცდაოთხის ნოემბერში შედგა ვეება – 2000 მაყურებელზე გათვალისწინებული თეატრის პროექტი. შემდეგი წლის ივლისში დასი თავის შენობაში შევიდა. გიორგის უკვე საკუთარი თეატრი ჰქონდა. ეს არის „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“ პროდუქციის.

თეატრმა დამოუკიდებელი სახე მხოლოდ 1965-66 წლებში მიიღო. გიორგიმ ყველა თავისი დადგმის

ჯორჯ ბალანჩინი
სნიდენს-ლენდინგში
(ფოტო გადაღებულია
უცნობი ავტორის მიერ
1952 წელს)*

გორჯ ბალანჩინი
მის მიერ გაკეთებულ და
მოხატულ კარადასთან
(მართა სუოპის ფოტო)*

დეკორაციები თუ სცენები განაახლა. თეატრს დი-
დებული ტექნიკური აღჭურვილობა ჰქონდა. ასე
რომ, ამ შენობამ გიორგის საშუალება მისცა მთელი

თავისი ნიჭი, მთელი თავისი შესაძლებლობები სრულად გამოეყენა.

* * *

1935 წელს, საბალეტო სკოლა მიიწვია „მეტროპოლიტენ-ოპერამ“, როგორც მეტროპოლიტენ ოპერასთან არსებული რეზიდენტული კომპანია. ბალანჩინის დიდი გეგმები ჰქონდა. დადგა, მაგალითად, ცეკვები ბიზეს ოპერისათვის „კარმენი“ და რიჰარდ შტრაუსის ოპერისათვის „ლამურა“, ბროდვეის მიუზიკლები, ბალეტი სტრავენსკის მუსიკაზე ცირკის სპილოებისათვის.

ძალზედ ახლებურად დადგა ჩაიკოვსკის „გედის ტბა“, რომელშიც მისი მესამე ცოლი – ვერა ზორინა ცეკვავდა.

რამდენიმე სიტყვით ბალანჩინის ხასიათზე, ცოლებსა და თვით ბალანჩინზე. აი, როგორ ახასიათებდნენ ჯორჯ ბალანჩინს:

გაზეთი „ნიუ-იორკ პოსტ“:

„ხშირად ბალანჩინი რუსად მიაჩნდათ. სინამდვილეში იგი ქართველი იყო და ძალიან ამაყობდა ამით. აკურატული ტანსაცმელი, ბევრი კარგი საჭმელი და სასმელი, ხუთი ცოლი და ბევრი სასიყვარულო კავშირი“.

გაზეთი „ნიუ-იორკ ტაიმს“:

„ბალანჩინი ავლენდა დიდ ტემპერამენტს ყოველდღიურ ცხოვრებაში. იგი, როგორც წესი, თავის ახალ ნაწარმოებზე მუშაობას სამი კვირით ადრე იწყებდა. ფულს თავისუფლად ხარჯავდა. ხუთჯერ იყო დაქორწინებული, აქედან ერთხელ – არაოფიციალურად. ხუთივე ცოლი მშვენიერი ქალი იყო, რომლებიც მან ცნობილ ბალერინებად აქცია.“

მისი ცოლები: პირველი ცოლი – ტამარა ჟივა; მეორე ცოლი (არაოფიციალური) – ალექსანდრა დანილოვა; მესამე ცოლი – ვერა ზორინა; მეოთხე ცოლი – მარია ტოლჩიფი; მეხუთე ცოლი – ტანაქუილ ლე კლერკი.

ბალანჩინი განშორების შემდეგაც კარგ ურთი-
ერთობაში რჩებოდა ყოველ მათგანთან“.

ანდრია ბალანჩივაძე: ჯორჯი იქ, ევროპაში და-
კაცდა. ხასიათიც სულ შეეცვალა. უფრო გულლია,
უფრო ხალისიანი გახდა. შესახედაობითაც მერე
და მერე მაჯობა. აბა, ამ სურათებს დახედეთ: ეს მე
ვარ, ეს – გიორგი. მაღალი შუბლი ჰქონდა, უკან
გადავარცხნილი მუჭი ნაბლისფერი თმა. დიდრონი,
მუჭი ფერის თვალები, რომაული ცხვირი, მაღალი
ყვრიმალები, აღმოსავლური ტიპის. კბილები ოდ-
ნავ წამოწეული ჰქონდა და ზედა ტუჩსაც თითქმის
ნინ სწევდა... ტანი სულ სწორად ეჭირა, გამარ-
თულს თავის უკან გადაგდება და ასე, ზემოდან ყუ-
რება უყვარდა. ქალებს ძალიან მოსწონდათ. ბევრი
ლამაზ მამაკაცად თვლიდა. გიორგისაც უყვარდა
ქალები, რასაკვირველია... ისე, მისი ყველა ცოლი
ბალერინა იყო. თეატრს არ სწყდებოდა: ხუთი ცო-
ლი ჰყავდა, მაგრამ, სამწუხაროდ, შვილი არც
ერთს არ უნდოდა – ბალეტს, სცენას ვერ ელეოდ-
ნენ. გიორგის მეხუთე ცოლი, ტანაქუილ ლე კლერ-
კი, ფრანგული წარმოშობის ქალი, მისი დასის პრი-
მა-ბალერინა იყო. ის დაჰპირდა, ხუთ წელიწადს
კიდევ ვიცეკვებ და მერე ბავშვს გავაჩენო, მაგრამ
კოპენჰაგენში გასტროლების დროს პოლიომიელი-
ტით დაავადდა. სულ ახალგაზრდა, ოცდაექვსი
წლის ქალი. ახლაც ცოცხალია, ნიუ-იორკში ცხოვ-
რობს; სრული დამბლა აქვს, მხოლოდ ლაპარაკი
შეუძლია. ერთხელ, როცა ძალიან მძიმედ გახდა,
სასწრაფო ოპერაცია დასჭირდა, რომელიც დიდ
თანხას მოითხოვდა. გიორგის ამდენი ფული არ
ჰქონდა. სწორედ იმ პერიოდში შესთავაზეს მას
ფილმის გადაღება. უნდა გითხრათ, რომ გიორგის
სამიწლად ეჯავრებოდა ბალეტის ფილმად გადა-
ღება და მუდამ კატეგორიულ უარზე იყო. ცოლის
ავადმყოფობამ და ფინანსურმა ხელმოკლეობამ კი
აიძულა მხოლოდ ერთხელ დათანხმებოდა შემო-

School of American Ballet, Inc.

2221 BROADWAY, NEW YORK 24, N. Y.

May 1, 1956

Dear Jack,

I spoke to our lawyer about your problem and here is the result of my conversation. I really don't think it would be to your advantage to sign up with them, under their conditions.

I hope everything is allright with you both, - let us hear from you. Best regards to Fay.

J. Balanchine

თავაზებულ წინადადებას. ასე გადაიღეს ფილმად რიხარდ შტრაუსის „ლამურა“ გიორგის დადგმით.

ბალანჩინის წერილი ამერიკული ბალეტის სკოლის ბლანკზე მისი ავტოგრაფითა და ავტომარეით (1956 წ.)*

* * *

საბალეტო სკოლის ჩამოყალიბებიდან 14 წლის შემდეგ, 1948 წელს, ბალანჩინმა და კირსტიანმა ახალი კომპანია – „ნიუ-ორკ-სიტი-ბალე“ ჩამოაყალიბეს. ბალანჩინი გაეყარა ვერა ზორინას და მარია ტოლჩიფი მოიყვანა ცოლად.

1954 წელს იგი დგამს ჩაიკოვსკის ბალეტს „მაცანატუნა“. მისი სატელევიზიო ვარიანტი 1958 წელს გადაიღეს, სადაც თვით ბალანჩინი თამაშობს.

ჰუბერტ ზაალმა თავის სტატიაში, რომელიც „ნიუსუიკ“-ში გამოქვეყნდა და ეწოდება „მისტერ ბალანჩინის ზეიმი“, ალბათ ყველაზე კარგად შეაფასა ბალანჩინის მოღვაწეობა:

ბალანჩინი
ბიზეს სიმფონია დო-
მაჟორის რეპეტიციაზე
(გორდონ სნაიდერის
ფოტო)*

„ჯორჯ ბალანჩინი იგივე იყო ცეკვის ხელოვნებაში, რაც მოცარტი მუსიკაში. მან ცეკვა ხელოვნების სხვა დარგების სიმაღლეზე აიყვანა. დაიბადა რა რუსეთის ბალეტის ტრადიციებზე და იკვებებოდა რა სერგეი დიაგილევის 20-იანი წლების რუსული ბალეტის ატმოსფეროთი, ბალანჩინმა 1948 წელს ჩამოაყალიბა New-York City Ballet,

რომელიც ჩვენი დროის უმნიშვნელოვანეს საბალეტო დასად გადაიქცა“.

ბალანჩინმა შექმნა სამასზე მეტი როგორც სიუჟეტური, ასევე უსიუჟეტო ბალეტი. ერთ-ერთ სტატიაში, რომელიც 80-იან წლებში გამოქვეყნდა, ვკითხულობთ:

„ბალანჩინი დოკუმენტურად არ აფიქსირებს თავის ცეკვებს. გასაკვირია, როგორ ახსოვს მას „ძე შეტომილი“, რომელიც შეიქმნა 20-იან წლებში და წელს აღადგინა NYC Ballet-ში. ეს ბალეტი დრამატული ცეკვაა და ერთ-ერთი მაგალითია იმისა, თუ როგორ შეიძლება ბალეტს ჰქონდეს სიუჟეტი. ბალანჩინის ნაშრომთა უმეტესობა დამყარებულია მხოლოდ მუსიკასა და მოძრაობაზე“.

ბალანჩინი პიანისტ გორდონ ბოულცნერთან და მოცეკვავეებთან ერთად არჩევს სტრავინსკის პიესას ფორტეპიანოსა და ორკესტრისათვის (1962 წ. ფოტოს ავტორი უცნობია)*

მარცხნიდან მარჯვნივ:
ბალანჩინი, სტრავენსკი და
„ნიუ-იორკ-სიტი-ბალეს“-ს
ბალერინები: სუზან
კენიფი, სუზან ფარელი და
კარინ ფონ აროლდინგერი
(1962 წ.)*

კორესპონდენტის შეკითხვაზე, თუ როგორ ახ-
სოვს მას 50 წლის წინ დადგმული ცეკვები, ბალან-
ჩინი უპასუხებს:

„მახსოვს, მე მახსოვს ყველაფერი. მე მივეჩვიე
იმას, რომ ცეკვის შემქმნელი ვიყო. ამჟამად მე
ქორეოგრაფის სახელიც მაქვს, მაგრამ ეს არ მი-
მაჩნია სწორად, რადგან ცეკვა პოეზიასა ჰგავს“.

ანდრია ბალანჩივაძე: თეატრში თურმე მკაცრი
იყო... საერთოდ, მთელი დასი ცხოვრების უმკაცრეს
წესს მისდევდა. მოცეკვავეები მთელი დღე თეატრი-
დან არ გამოდიოდნენ. დასი ერთი ოჯახივით იყო,
ბალეტის გარდა სხვა ცხოვრება მათ არ ჰქონდათ.
გიორგის თავისებური წესები ჰქონდა. გაკვეთილის
წინ ყველას შეკრებდა, წყნარად ეტყოდა, ვის რა უნ-
და ეკეთებინა და შემდეგ ყველა თავისთვის იწყებდა
მუშაობას, ყველამ თავისი საქმე იცოდა. გიორგი
მხოლოდ შორიდან ადევნებდა თვალს. ეს საერთო
გაკვეთილი იყო. მერე რეპეტიცია იწყებოდა. აქ უკ-

ვე დადგმის რომელიმე ცალკე მონაკვეთს ამუშავებდნენ. გიორგი წყნარად იძლეოდა მითითებებს, რეპეტიციის დროსაც არ ზღუდავდა მოცეკვავეს, უნდოდა, რომ დასის თითოეულ წევრს თავისი ნიჭის, მთელი თავისი ინდივიდუალობის გამოვლენის საშუალება ჰქონოდა. ამ მხრივ, ყველას დიდ გასაქანს აძლევდა, მაგრამ ძალზე მომთხოვნი იყო; მისმა ადმინისტრატორმა ალექსანდროვმა ერთი საინტერესო შემთხვევა მიაგმო: გიორგი ზის დარბაზში და მისი ცოლი, მარია ტოლჩიფი, ინდიელი ბალერინა, რომელიც, სხვათა შორის, ინდიელი ბელადის ქალიშვილი იყო, სცენაზე რაღაც მოძრაობას ასრულებს. გიორგის რაღაც არ მოეწონა, გააჩერა და უთხრა: „მარია, ეს მოძრაობა სწორი არ იყო. გაიმეორეთ, გეთაყვა, კიდევ ერთხელ“ მარიამ მოძრაობა ისევ თავისებურად გაიმეორა. გიორგის მისთვის აღარაფერი უთქვამს, ისე მიუბრუნდა კირსტიანს: „სამწუხაროდ, ტოლჩიფი უკვე აღარ მუშაობს ჩემს თეატრში“ აი, ასე ეკიდებოდა თავის საქმეს. ბალე-

ჯორჯ ბალანჩინი
და იგორ სტრავინსკი
სარეპეტიციო დარბაზში
(1962 წ. ფოტოს ავტორი
უცნობია)*

ჯორჯ ბალანჩინის
პორტრეტი ამერიკის
მთავარი ჟურნალის
გარეკანზე.

37-ე გვერდზე:
ბალანჩინი და სტრავენსკი
„აგონის“ რეპეტიციაზე;
ნინა პლანზე
– დიანა ადამსი და არტურ
მიტჩელი (ფოტოს ავტორი
უცნობია)*

ტის სიყვარული, მისთვის უპირველესი იყო. ეს იცოდნენ და ამის გამო პატივს სცემდნენ. თვითონ მარიამ, აქ, თბილისში რომ იყო ჩვენთან სტუმრად, მითხრა, სწორად მოიქცა, რომ გამაგდოო. ალტაცე-ბული იყო გიორგით. და არა მარტო ის... ალბათ იმიტომ, რომ გიორგი ყველას შემწე იყო, კეთილი, ხელ-გამლილი...

* * *

ჩაიკოვსკი და სტრავენსკი – ეს კომპოზიტორები ბალანჩინის ყველაზე მეტად უყვარდა და მათ მუსიკას ყველაზე უფრო ხშირად იყენებდა თავის ცეკვებში.

ბალანჩინი განსაკუთრებით ახლოს იყო იგორ სტრავენსკისთან. ამბობდა, რომ სტრავენსკი მისთვის მამასავით იყო (ბალანჩინი მასზე ოცი წლით უმცროსი იყო). სტრავენსკი კი ასე აღწერდა ბალანჩინის ქორეოგრაფიას:

„ეს არის სერიები დიალოგისა, რომელიც საუკეთესოდ ერწყმის და კოორდინირებულია მუსიკის დიალოგთან“.

ერთხელ სტრავენსკიმ მას უთხრა:

„ახლა ვიცი, როგორ გამოიყურება ჩემი მუსიკა“.

ბალანჩინმა სტრავენსკის ნაწარმოები პირველად პარიზში, დიაგილევთან დადგა.

ბალეტმაისტერი იხსენებდა:

„ოცი წლის ვიყავი, როცა დიაგილევმა სტრავენსკის ბალეტის დადგმა შემომთავაზა. სტრავენსკი მოვიდა ჩემთან და მაჩვენა: „ეს ასე გააკეთე, ეს – ასე“. მე დავიმახსოვრე. როცა სტრავენსკი წავიდა, დიაგილევი მოვიდა ჩემთან. ჩვენ დადგმას უკვე ისეთ ტემპში ვაკეთებდით, როგორც სტრავენსკიმ მითხრა. დიაგილევმა თქვა, რომ რიტმი სწორი არ არის. მე ვუპასუხე, რომ სტრავენსკიმ ასეთი რიტმი მაჩვენა. „არა, – მითხრა დიაგილევმა, როგორც მე ვეუბნები, ისე უნდა იყოს“. რა უნდა მექნა, ისე გაეაკეთე, როგორც დიაგილევს სურდა. როცა

ძმების შეხვედრა
თითქმის 40-იანი
განშორების შემდეგ;
ჯორჯ ბალანჩინი და
ანდრია ბალანჩივაძე
(1962 წ. თბილისი;
ოთარ ქობალიანის ფოტო)

სტრავინსკი მოვიდა და ნახა დადგმა, თქვა: „რა
ჰქენი, როგორ გაგიკეთებია, ეს არ არის სწორი
ტემპი“. რა მექნა, ახლა იმ ტემპს დავეზრუნდი,
რომელიც სტრავინსკიმ მითხრა“.

1962 წელი. გასტროლები საბჭოთა კავშირში. დი-
დი ხნის განშორების შემდეგ ძმები – ანდრია და
გიორგი, იგივე ჯორჯი – ხვდებიან ერთმანეთს.

ანდრია ბალანჩივაძე: 1962 წელი იყო, როცა გა-
ვიგე, რომ ჩემი ძმა, ამერიკული ბალეტის ფუძემდე-
ბელი ჯორჯ ბალანჩინი თავისი დასით საქართვე-
ლოში ჩამოდიოდა გასტროლებზე. თითქმის ნახევარ-
ი საუკუნე, 1918 წლიდან ერთმანეთი არ გვენახა.
მე თბილისში 1918 წელს ჩამოვედი მამასთან, დედა
– 1923 წელს, მას შემდეგ, როცა გიორგი საფრან-
გეთში გაემგზავრა დასთან ერთად. წარმოიდგი-
ნეთ, რა დრო გავიდა! მთელი ცხოვრება... საოცარი

იყო ჩვენი შეხვედრა... გიორგი ამერიკიდან მოსკოვში ჩაფრინდა. მეც იქ ჩავედი დასახვედრად. თვითმფრინავიდან სულ ბოლო გამოვიდა. იმდენ ხალხში თვალებით დამინყო ძებნა და წარმოიდგინეთ, მიცნო! ლამე იყო. პროფექტორის შუქზე რალაცნაირად მიცნო! ვტიროდით ორივენი. მოსკოვიდან ლენინგრადში წავედით, გასტროლები ჰქონდა. მერე თბილისში ჩამოვიდა. ვიყავით ქუთაისში, მამის საფლავი ენახეთ. ამ შეხვედრისას მიაშპო დანერვილებით, როგორ მოხვდა ამერიკაში, როგორ ცხოვრობდა იქ, რას ფიქრობდა, რას აკეთებდა. მანამდე მხოლოდ ის ვიცოდით, რომ საფრანგეთიდან ამერიკის შეერთებულ შტატებში გადავიდა. ეს იყო და ეს. ყოველგვარი კავშირი დავკარგე მასთან გასაგები მიზეზების გამო. მეორედ 1972 წელს ჩამოვიდა ჩემი ძმა. ჩვენს შეხვედრას ამჯერად სხვა მნიშვნელობაც ჰქონდა. მე მასთან წმინდა შემოქმედებითი მუშაო-

თავის დაკვრა აარონ კოპლენდის „როდეოს“ შემდეგ (ამერიკული ბალეტის გასტროლები საბჭოთა კავშირში, 1962 წ; უცნობი ავტორის ფოტო)*

ბალანჩინი
დონ-კიხოტის როლში
(1967 წ.
მართა სუოპის ფოტო)*

ბა დავიწყე. იგი ჩემს ბალეტს „მთების გულს“ გაეცნო, მითხრა: „მთლიანად ბალეტს არ დავდგამ. მისგან ავიღებ კარგ მუსიკალურ ნომრებს, ავიღებ აგრეთვე ნაწყვეტს სიმფონიიდან, შენს „ხორუმს“ ქალთა ცეკვად გადავაკეთებ და კარგ „ხარშოს“ გავაკეთებო“ ჩემს მეოთხე – „ტყის სიმფონიაში“ „ხორუმი“ ლირიკულად დავწერე, გიორგის დადგმისთვის ვამზადებდი, როგორც ქალთა ცეკვას.

გიორგიმ ბალეტში ნეოკლასიკა შექმნა. რაც ტანის განსხვავებულ მოძრაობაზე, ქორეოგრაფიული მონახაზის სირთულეზე იყო დამყარებული. ჩვეულებრივ ბალეტში, მათ შორის რუსულ ბალეტშიც, მოცეკვავის ტანს სამ ნაწილად ყოფენ: წელამდე,

სახლი ნიუ-იორკში,
რომლის მეორე
სართულზე ცხოვრობდა
ჯორჯ ბალანჩინი
(ნონა ლომიდის ფოტო)

წელიდან კისრამდე და თავი. გიორგი ტანს მარჯვენა და მარცხენა ნაწილებად ყოფდა. ორივე მხარეს ერთნაირად უნდა ემოდრაეა, ორივეს თანაბრად უნდა გაეკეთებინა ყველა სირთულის მოძრაობები. ეს იყო დასის სპეციფიკა. გიორგისთან ხშირად მოდიოდნენ ცნობილი მოცეკვავეები, მის დასში უნდოდათ მუშაობა. მაგრამ ის მათ არ იღებდა. მე ჩემი სკოლა მაქვსო, – ეუბნებოდა, – თქვენი ტანი კი სულ სხვა მოძრაობებს არის მიჩვეული, თქვენ ჩემს დასში არ გამოდგებითო. გიორგი ბევრს მოგ ზაურობდა ამერიკის ქალაქებში, სადაც საბალეტო სკოლებიდან არჩევდა თავისი დასისათვის შესაფერის მოცეკვავეებს, ბავშვებს, რათა შემდგომ თავისი მე-

ჯორჯ ბალანჩინი და
კარინ ფონ აროლდინგენი
იოჰან შტრაუსის
„ვენური ვალსებისთვის“
კოსტიუმების შერჩევისას
(მართა სუოპის ფოტო)*

თოდებით აღეზარდა ისინი. ასე აღმოაჩინა მან, მაგალითად, მიტჩელი, რომელსაც საოცრად პროპორციულ მოცეკვავედ თვლიდა. სხვათა შორის, გიორგი დიდ ყურადღებას აქცევდა ტანის პროპორციულობას. მას ძალიან მოსწონდა შავკანიანები, როგორც მოცეკვავეები, მაგრამ თვლიდა, რომ არაპროპორციულები არიან, და ხელები ტანთან შედარებით გაცილებით გრძელი აქვთ. მისი სკოლის სპეციფიკიდან გამომდინარე, დადგებიც თავისებური იყო. მახსოვს მის მიერ დადგმული ბიზეს სიმფონია, სადაც ექსპოზიციაში ყველა მოძრაობა მარჯვენა მხარეს სრულდებოდა, რეპრიზაში კი – მარცხნივ.

თავის ბალეტებს გიორგი ყოველთვის პარტიტურის მიხედვით დგამდა. განსხვავებით ბევრი სხვა ბალეტმაისტერისგან, იგი თავისუფლად კითხულობდა პარტიტურას. სტრავენსკი წერდა სადღაც: მე ჯორჯს სწორედ იმიტომ ვაფასებ, რომ იგი შესანიშნავი მუსიკოსია. ძალიან ცოტაა ბალეტმაისტერი, რომელსაც შეუძლია კლავირით კი არ გააჩიოს, არამედ პარტიტურის მიხედვით დადგას რამეო.

მახსოვს, როდესაც ხაჩატურიანმა „სპარტაკის“ კლავირი აჩუქა, გიორგიმ უთხრა: პარტიტურა მომეცით, მე კლავირის არაფერი გამეგებო.

გიორგი ამბობდა, სულ არ მინდა, რომ ჩემი დადგმები დარჩეს, როცა მე აღარ ვიქნები; სხვა ჩემნაირად ვერ შეძლებს მათ დადგმას, ის რაღაც სხვა იქნებაო. არ უნდოდა, რომ მისი სიკვდილის შემდეგ, მისი დადგმებისთვის სხვებს ეხელმძღვანელათ.

ჯორჯ ბალანჩინი
იოჰან შტრაუსის
„ვენური ვალსების“
რეპეტიციაზე კარინ
ფონ აროლდინგენთან და
შონ ლეივერისთან ერთად
(მართა სუოპის ფოტო)*

ბალანჩინის ბალერინები – ეს ცალკე თემაა.

ბალანჩინის ბალერინების შესახებ ვკითხულობთ:

„ბალანჩინის ბალერინები გამორჩეულები იყვნენ გრძელი ფეხებით, წვრილი ძელებით, მაღალი მკერდით, პატარა თავით“.

აი, ბალეტის ცნობილი მოცეკვავეები, რომლებიც ბალანჩინის აღზრდილები იყვნენ ან მასთან მჭიდრო შემოქმედებითი ურთიერთობა ჰქონდათ: ვერა ზორინა, მარია ტოლჩიფი, ტანაქუილ ლე კლერკი, სუზან ფარელი, პატრიცია მაკ ბრაიდი, ალფ-

„შენ წყნარად გეცნობა
 ელენისა“ მასწავლებლის
 გუნდის მარცნიდან;
 ანა კლიუდოვი,
 ალან ფარდოვი,
 ჯორჯ ბალანჩინი და
 კარინთან არსდებიანი
 გუნდი“

ელენი, მელიაააა შაიდენი, დიოდენა ელენა -
 ტერ მარტინსი, ჯეკ დამბრუაზი, არტურ -
 მიდილ ბარიმნიკოვი და ბოლოა კარინი და ანა -
 ლინგენი - ბალერინა, რომელიც ბალანჩინი -
 ვით უცვარდა.

კარინთან საუბარში აღმოჩნდა,
 ლანჩინი რამდენიმე სიმღერის ავტორიცაა.

ჩვენ კარინმა ამ სიმღერების ნოტებიც გაგვჩვენა.

აი, როგორი გამოხმაურება მოჰყვა ბალანჩინი,
 როგორც კომპოზიტორს, პრესაში:

„ბალეტის გალა სალამო, ბალანჩინი კომპოზიტორის როლში“, - ამ სათაურით 1982 წლის 14 აპრილს დაბეჭდილ წერილში ვკითხულობთ: „ლევენდარული ადამიანი, რომელმაც ბოლო 65 წელი იმას მოახმარა, რომ შეექმნა ცეკვები სხვის მუსიკაზე, ამჟამად წერს სიმღერებს. ჯორჯ ბალანჩინი, რომელიც პოლიუდისთვის, ბროდვეისთვის და, რა თქმა უნდა, NYC Ballet-სთვის დგამს ბალეტებს, ამჟამად წერს მუსიკასა და ლიბრეტოს

ბალეტისათვის. ბალანჩინი ქმნის ტანგოს, რომელსაც ქორეოგრაფიულად დადგამს N.Y.C. B.-ის წამყვანი მოცეკვავე ჟაკ დ'ამბრუაზი და წარმოდგენილი იქნება ნაციონალური ცეკვის ყოველწლიურ გალა-წარმოდგენაზე Madison Square Garden-ში 24 მაისს. ტანგო იქნება ერთი ნაწილი დაახლოებით ოცნუთიანი ბალეტისა, რომელსაც დ'ამბრუაზი აკეთებს სათაურით „Fat City“.

ბალანჩინი ხანდახან დირიჟორობდა „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-ს ორკესტრს. ცეკვის ვეტერანი მოყვარულები ბალანჩინის პროფესიის გამოცვლას უპრეცედენტოდ თვლიან ბალეტის დირექტორის ცხოვრებაში. მაგრამ ეს ასე არ არის. ერთხელ, შინაურ შეხვედრაზე, მცირე კონცერტისათვის, ბალანჩინმა შექმნა მუსიკა რამოდენიმე ბალეტისათვის...

და კიდევ, რაც შეეხება „პროფესიის გამოცვლას“: ბალანჩინი, რა თქმა უნდა, გაცილებით უკეთესი კომპოზიტორი იყო, ვიდრე მხატვარი. მაგრამ ჩვენს ხელთაა მისი რამდენიმე ჩანახატი. ერთი მათგანი – ბალანჩინის ავტოშარყი 31-ე გვერდზე დაბეჭდილ მის წერილს ერთვის.

ეს წერილი მრავალ სხვა საინტერესო მასალასთან ერთად ნიუ-იორკში შეხვედრისას გადმომცეს ბალანჩინის ფონდში ნენსი რეინოლდსმა და ბარბარა ჰორგანმა.

* * *

ნიუ-იორკში კარინ ფონ აროლდინგენთან შეხვედრისას მე ჩავინერე მისი მოგონება, რომელიც, ვფიქრობ, საინტერესო მასალას შეიცავს ჯორჯ ბალანჩინის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ.

აი, რა მიაბმო მან:

— დავიბადე აღმოსავლეთ გერმანიის პატარა ქალაქ გრაიცში. ომის შემდეგ გერმანიის ეს ნაწილი რუსების მიერ იყო ოკუპირებული. დედამ შეძლო და შვილები – სამი გოგონა – რიგრიგობით დასავლეთ ბერლინში, თავის დასთან გადაგვიყვა-

კარინ ფონ აროლდინგენი
(1995 წ. ნოემბრის
ფოტო)

ბალანჩინი დირიჟორ
რობერტ ირვინგს ვალისის
ცეკვას ასწავლის
(კეროლან ჯორჯის
ფოტო)*

47-ე გვერდზე:
ბალანჩინი ავარჯიშებს
კარინ ფონ აროლდინგენს
ევრიდიკეს როლში
იგორ სტრავინსკის
„ორფეოსისათვის“
(1974 წ. პაულ კოლნიკის
ფოტო)*

ნა. იქ შევედი კერძო საბალეტო სკოლაში. სკოლის დამთავრების შემდეგ, 17 წლისა ფრანკფურტში, სოლისტ-ბალერინად წავედი.

18 წლის ვიყავი, როცა ბალანჩინი თავის საბალეტო დასთან ერთად ამერიკიდან ევროპაში ჩაფრინდა და ჰამბურგში ჩაიტანა საბალეტო დადგმები. მე ჩავედი ჰამბურგში და მის წინაშე ვიცეკვე. ბალანჩინმა ამიყვანა. ეს იყო 1962 წელს. მე დავტოვე ყველაფერი – სამუშაო, დედა, დები და გავემგზავრე ამერიკაში, რადგან იქ მინდოდა, ბალანჩინთან.

პირველად კი ბალანჩინი 15 წლისამ ვნახე. იგი თავის საბალეტო დასთან ერთად ბერლინში იყო ჩამოსული, მაშინ მას უკვე მეხუთე ცოლი – ტანაქუილ ლე კლერკი – ჰყავდა, ულამაზესი ქალი. არაჩვეულებრივად ცეკვავდა. სრულიად ახალგაზრდა ნავიდა ბალეტიდან. ერთ დღეს, კოპენჰაგენში გასტროლების დროს, ველარ შეძლო ადგომა. მას შემდეგ, დღემდე, ინვალიდის სკამზეა მიჯაჭვული.

ერთი სიტყვით, ჩაფვრინდი ნიუ-იორკში. დავინწყეთ მეცადინეობა. ასე მეგონა, რომ არაფერი შემეძლო... საშინლად ვნერვიულობდი.

იმავე 1962 წელს მის საბალეტო დასთან ერთად რუსეთში საგასტროლოდ გავემგზავრე.

რუსეთში გასტროლებისას ჩემთან მოვიდა ერთ-ერთი ბალერინა და მითხრა, რომ ბალანჩინი ქვემოთ რესტორანში გელოდებო. რესტორანში რომ ჩავედი, ბალანჩინმა მითხრა, კარინ, ჩვენ რუსეთში ვართ და არაყი უნდა გაგასინჯო. მე მხოლოდ გაგონილი მქონდა არყის სახელი. მოიტანეს... შევხედე – წყალია. დალიეო, მითხრა. მეც ავდექი და დავლიე. თურმე არაყია. ერთი ყლუპი გადავყლაპე. რა დამემართა, არ მახსოვს, ვიცი მხოლოდ, რომ მაგიდის ქვეშ შევძვერი.

კიდევ ერთ ამბავს გავიხსენებ: რუსეთის ერთ-ერთი გაზეთის თუ ჟურნალის კორესპონდენტმა

რობერტ შუმანის
„დავითისბიუნდლერების“
დასრულების შემდეგ;
მარცხნიდან:
იბ ანდერსონი,
ადამ ლუდრესი,
კარინ ფონ აროლდინგენი,
ჯორჯ ბალანჩინი,
სუზან ფარელი,
კითერ უოტსი,
ჟაკ დ'ამბრუაზი (1980 წ.
ფოტოს ავტორი უცნობია)*

ჰკითხა ბალანჩინს, თუ რატომ დატოვა რუსეთი. ბალანჩინმა ძალიან შეწუხებული სახით და ძალიან მშვიდად უპასუხა: „მდაა, მე ისე დამწუხრებული ვიყავი ლენინის სიკვდილით, რომ აუცილებლად უნდა წავსულიყავი აქედან“. დიდი იუმორი ჰქონდა.

ბალანჩინი დიდ ყურადღებას მაქცევდა. სამი წლის ვიყავი, როცა მამა დავკარგე. დავრჩით დედა და სამი გოგონა. როგორც მამა, ისე მივიღია.

მერე მე გაეთხოვდი. მეყოლა გოგონა. ბალანჩინი მისი ნათლიაა. რვა თვის ფეხმძიმე ვიყავი და მაინც ვცეკვავდი. მშობიარობიდან ორი კვირის შემდეგ ისევ დაეუბრუნდი სცენას. ბალანჩინს არ უყვარდა, როცა მისი მოცეკვავეები თხოვდებოდნენ, რადგან გათხოვების შემდეგ ისინი იცვლიდნენ გვარს, უჩნდებოდათ ბავშვები და ა.შ. მაგრამ მე გაეთხოვდი, ალეგრა კენტიც – იმ დროისათვის ერთ-ერთი საუკეთესო მოცეკვავე – გათხოვდა, სამი ბავშვი ეყოლა. თვითონ ბალანჩინს არ უნ-

კარინ ფონ აროლდინგენი
და ნონა ლომიძე
(2006 წ. ნიუ-იორკი; სოსო
ნანობაშვილის ფოტო).

დოდა, რომ შვილი ჰყოლოდა. ის ამბობდა, რომ
შვილები სამუშაო დროს წაართმევენ.

ბალანჩინის ხუთი ცოლი ჰყავდა, ყველა – ბალე-
რინა, ყველა ცოლს უყვარდა იგი, მაგრამ ყველა
გაცილდა. ბალანჩინი ამბობდა:

*„ყველა ცოლმა დამტოვა, ალბათ ძალზე ძნე-
ლია გენიოსთან ცხოვრება“.*

საერთოდ, ჩვენ, მოცეკვავეები, მუშები ვიყა-
ვით მისთვის – თითოეულისათვის ინდივიდუალურ
ცეკვას ჰქმნიდა. მას სულ ახალი და ახალი ბალე-
რინები ჰყავდა. მისი ბოლო ბალერინა 16 წლის
იყო. იგი პერდებოდა, მისი ბალერინები კი ახალ-
გაზრდავდებოდნენ. ბალანჩინის უყვარდა მაღა-
ლი, გრძელფეხება მოცეკვავეები. მან ბალერინე-
ბის ახალი იმიჯი შეიტანა ბალეტში. მანამდე ბა-
ლერინები პატარა ტანისანი იყვნენ. ბალანჩინი
ამბობდა, როცა დიდი ხარ, უკეთ გამოჩნდებიო.
ბალერინა ნატიფი აღნაგობის უნდა ყოფილიყო.
ის ამბობდა – „მსუქანს ვერ ჩააცმევ, უფრო მსუ-

მარცხნიდან:
კარინ ფონ აროლდინგენი
ჯორჯ ბალანჩინი,
მერილ ეპლი,
კირა ნიკოლსი და
პიტერ მარტინსი რუსულ
რესტორან „ჩაის ოთახში“
(ფოტოს ავტორი უცნობია)*

ქანი გამოჩნდება, გამხდარს შევიძლია ჩააცვა და
ლაბაში გამოაჩინო“.

ჩვენ, ბალერინები, ყვავილები ვიყავით მის
ბალში. ზოგს თავისი სუნი ჰქონდა, სხვებს – ფე-
რები. როგორც მისი ცეკვები იყო ინდივიდუალუ-
რი, ისე მისი მოცეკვავეები იყვნენ ინდივიდუა-
ლურები. ყველას თავისი საკუთარი ხელწერა და
ხასიათი გააჩნდა. მისთვის ბალეტი ქალი იყო,
მდედრობითი სქესი.

აქვე მინდა გითხრათ, რომ ბალანჩინი მკვეთრი
აქცენტით ლაპარაკობდა ინგლისურად. ადვილი
არ იყო მისი ინგლისურის გაგება, მაგრამ ჩვენ-
თვის, მოცეკვავეებისათვის, ყველაფერი გასაგე-
ბი იყო. ზოგჯერ ის იტყოდა სიტყვას, რომელსაც
მნიშვნელობა არ ჰქონდა, მაგრამ გვესმოდა, თუ
რისი თქმაც სურდა. რეპეტიციები ყოველდღე
ტარდებოდა. მისგან ერთ ხმაშემაღალ სიტყვას ვერ
გაიგებდით – დიდი მოთმინება ჰქონდა. ყველა-
ფერს დაწვრილებით და მოთმინებით გვიხსნიდა.
ბალანჩინი ხშირად იტყოდა: – მე გაძლევ საჭ-
მელს, შენ უნდა დაღეჭო, მე გაძლევ დაღეჭილს,
შენ უნდა გადაყლაპო.

51-ე გვერდზე:
ბალანჩინი,
მისი კატა – მურკა და
კარინ ფონ აროლდინგენი
(ავტოპორტრეტი
სარკეში)*

შეხვედრა
ჟურნალისტებთან
(1972 წ. პოლონეთი.
ფოტოს ავტორი უცნობია)*

კიდევ რა შემიძლია მოგიყვებო... იგი ძალზე რე-
ლიგიური იყო, დადიოდა ეკლესიაში, აღდგომა
მისთვის ბევრს ნიშნავდა. ერთხელ დავეხმარე,
ბევრი საჭმელი მოამზადა და წავედით მართლმა-
დიდებლურ ეკლესიაში, სადაც ახლა ბალანჩინის
მემორიალია და სადაც ყოველ წელს აღვნიშნავთ
მის ხსოვნას. ძალიან უყვარდა შემწვარი ხბოს

ხორცი, ღორი, საჭმელები ნიგვზით, ქინძით და ყვითელი ყვავილით. თვითონაც ამზადებდა კერძებს. ძალიან გემრიელი იყო მისი გაკეთებული ბორში და მყავე კომბოსტო. ისევე, როგორც მისი მომზადებული კერძებიც გამორჩეული იყო.

ბალეტი ჩემთვის ბიზნესი არ არისო, ხშირად ამბობდა. დიას, ეს სიმართლე იყო. მე ვიტყვოდი, რომ ბალანჩინი ღარიბი მილიონერი იყო. იცხოვრა როგორც მილიონერმა, მაგრამ ფული არ ჰქონდა. რაც ჰქონდა, ყოველთვის გასცემდა. დიას, ბალანჩინი ღარიბი მილიონერი იყო...

კიდევ რამდენიმე ამონაწერი ამერიკული პრესიდან

1977 წელს გაზეთ „ნიუ-იორკ ტაიმს“-ში გამოქვეყნებულ სტატიაში ვკითხულობთ:

„ზოგიერთი ადამიანისთვის იგი ცნობილია, როგორც „ცეკვის შექსპირი“. ამ სახელს იგი ალბათ ყველაზე მეტად იმსახურებს ცოცხალთა შორის, მაგრამ მისი მეგობრებისთვის და კოლეგებისთვის იგი არის უბრალოდ „მისტერ ბ“ ჯორჯ ბალანჩინი – რუსეთში დაბადებული და აღზრდილი ქორეოგრაფი – გენიაა, რომლის სიცოცხლის ენერგია შერწყმულია მის თავმდაბლობასთან და იუმორის გრძნობასთან. ბალანჩინმა თითქმის მარტომ გადმოიტანა ბალეტი ამერიკაში, ამერიკულ ნიადაგზე, უფრო მეტიც, მან მთავარი როლი ითამაშა ნიუ-იორკის ცეკვის დედაქალაქად გადაცევაში. NY City Ballet-ის დირექტორი შეჩერებას არ აპირებს. იგი თავისი 92-წევრიანი ბალეტ-კომპანიით აგრძელებს ცეკვების დადგმას და ქმნის ახალ ქორეოგრაფიულ ნაწარმოებებს საოცარი ორიგინალობით. ბალანჩინი ხშირად ადარებს თავის სამუშაოს მზარეულისა და დურგლის მუშაობას. სხვათა შორის, ეს ორი ხელობაა, რომლებშიც იგი საკმაოდ დახელოვნებულია. (ჯორჯის ძმა ანდრია

The Nutcracker

November 4 through December 31, 2006

2006 Performances

DATE	TIME	LOCATION
11/4	7:30	Lincoln Center
11/5	7:30	Lincoln Center
11/6	7:30	Lincoln Center
11/7	7:30	Lincoln Center
11/8	7:30	Lincoln Center
11/9	7:30	Lincoln Center
11/10	7:30	Lincoln Center
11/11	7:30	Lincoln Center
11/12	7:30	Lincoln Center
11/13	7:30	Lincoln Center
11/14	7:30	Lincoln Center
11/15	7:30	Lincoln Center
11/16	7:30	Lincoln Center
11/17	7:30	Lincoln Center
11/18	7:30	Lincoln Center
11/19	7:30	Lincoln Center
11/20	7:30	Lincoln Center
11/21	7:30	Lincoln Center
11/22	7:30	Lincoln Center
11/23	7:30	Lincoln Center
11/24	7:30	Lincoln Center
11/25	7:30	Lincoln Center
11/26	7:30	Lincoln Center
11/27	7:30	Lincoln Center
11/28	7:30	Lincoln Center
11/29	7:30	Lincoln Center
11/30	7:30	Lincoln Center

For more information, visit www.nycballet.com

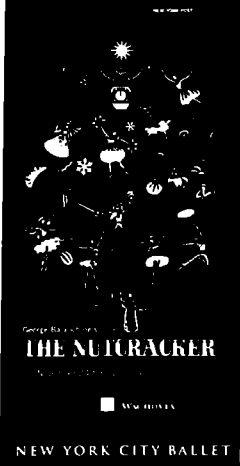
© 2006 New York City Ballet. All rights reserved.
The Nutcracker is a trademark of The New York City Ballet.
The Nutcracker is a trademark of The New York City Ballet.

THE NUTCRACKER
by Pyotr Ilyich Tchaikovsky
libretto by E.T.A. Hoffmann
choreography by George Balanchine
New York City Ballet
Lincoln Center
New York, NY

Seated: Tchaikovsky, Hoffmann, Balanchine, and the New York City Ballet
Standing: The Nutcracker and the Mouse King

For more information, visit www.nycballet.com

"The Christmas show of all Christmas shows."

ბალანჩინის „მანეტუნას“
პროგრამა (2006 წ. ნონა
ლომბის არქივიდან)

ჯორჯ ბალანჩინი
მიხაილ ბარიშნიკოვთან
„ძე შეცთომილის“
რეპეტიციაზე
(1975 წ. კოსტასის ფოტო)*

ბალანჩინივამდე ასევე საკმაოდ დახელოვნებული იყო დურგლობაში. ბ-ნმა ანდრიამ, მასთან ერთ-ერთი ვიზიტის დროს მაჩვენა მის მიერ შეკეთებული სკამები და აღნიშნა, რომ დურგლობა მისი ჰობია – ნ.ლ.). ბალანჩინს მე შევხვდი ნიუ-იორკის თეატრის კულინებში. მისი ცნობა ძნელი არაა. იგი ყოველთვის გარშემორტყმულია ახალგაზრდა მოცეკვავეებით. როცა იგი ჩემსკენ მოტრიალდა, მე დავინახე, რომ იგი ჩაცმულია მარტივად, ევროპული ელეგანტურობით. ტანით პატარაა და საკმაოდ გამხდარი. იგი ინგლისურად ძლიერი აქცენტით ლაპარაკობს, მაგრამ ძალიან გასაგებად. სახეზე მუდამ ღიმილი დასთამაშებს. ჩემს შეკითხვაზე, თუ რატომ გახდა ნიუ-იორ-

კში ცეკვა ასე პოპულარული – მიპასუხა: „არ ვიცი რატომ, ალბათ ხალხი მიეჩვია. 30 წელი დამჭირდა, რომ აღმეზარდა ნიუ-იორკი“.

ალბათ ბალანჩინი მართალი იყო, როცა თქვა, რომ ამერიკის ყველა ქალაქში არ შეიძლება ბალეტი პოპულარული იყოს. ერთხელ მისი დასი მთელი ზაფხულის მანძილზე გასტროლებს ატარებდა ამერიკის სხვადასხვა ქალაქში. ერთ-ერთ ქალაქში წარმოდგენა ღია ცის ქვეშ დადგეს. მაყურებლები ბორცვზე ისხდნენ და იქიდან უყურებდნენ წარმოდგენას. როცა სცენაზე ბალანჩინის დასის მშვენიერი ბალერინები გამოვიდნენ, ერთმა მაყურებელმა მეორე უთხრა: „ნახე, ნახე, რა ქალების ჩამოვიდნენ“. კომენტარი, შეიძლება ითქვას, ზედმეტია.

ბალანჩინი გვევლინება ბალეტის ჩამომყალიბებლად შვეიცარიაშიც. 1983 წელს ისევ გაზეთი „ნიუ-იორკ ტაიმს“-ში დაბეჭდილ წერილში „შვეიცარია ხდება ბალეტის ქვეყანა“ ვკითხულობთ:

„საინტერესოა, რომ უდიდესი დამსახურება შვეიცარიაში ბალეტის ჩამოყალიბებაში ეკუთვნის ბალანჩინს, რომელიც იყო ჟენევისა და ციურიხის ბალეტ-კომპანიების სამხატვრო ხელმძღვანელი. მისი ყოფილი მოცეკვავეები – ალფონსო კატა და მისს ნევრი ჟენევაში და იგივე მისს ნევრი ციურიხში – იყვნენ პირველები, რომლებმაც საფუძველი ჩაუყარეს ბალეტს შვეიცარიაში“.

რა უყვარდა ბალანჩინს?

უპირველეს ყოვლისა, მას უყვარდა კარგი ღვინო. ბინაში ღვინისთვის ჰქონდა პატარა ოთახი რეგულირებადი ტემპერატურით.

ბალანჩინს უყვარდა აგრეთვე საქმელების მომზადება. ერთხელ, პაკისტანის საელჩოსთან ჩაუვლია, იქიდან მადის აღმძვრელი სუნი გამოდიოდა, გაჩერებულა ფანჯარასთან და უკითხავს: „მითხარით, გეთაცვა, რას ამზადებთ და როგორ?“

ბალანჩინის სახლი
კენტერბერი-მიუსში,
ლონგ-აილენდზე
(კარინ ფონ აროლდინგენის
ფოტო)*

ერთხელ ექიმებმა სტრავენსკის მკაცრი დიეტა დაუნიშნეს. ბალანჩინი ესტუმრა მას და შეპირდა, რომ ღვეზელს და სხვა სასუსნავს მოუტანდა. ჩამოუთვლია თურმე გემრიელი კერძები, რომლებსაც თვითონ ამზადებდა. სტრავენსკის თანდათან უფართოვდებოდა თვალები, მერე ველარ მოითმინა და უეცრად წამოიძახა: „კი, მაგრამ როდის მოიტან?“

ბალანჩინის უყვარდა მეგობრების დაპატიჟება სახლში, რესტორანში; ბალერინებისთვის ყოველთვის ყიდულობდა სუნამოებს. ფულის დაგროვება არ უყვარდა.

მას მებაღეობაც მოსწონდა. ლონგ-აილენდზე პატარა სახლი ჰქონდა ბაღით და იქ ყვავილებს უვლიდა.

ძალზედ უყვარდა ბალანჩინის ფორტეპიანოზე დაკვრა. ბინაში ორი როიალი ჰქონდა. ძალიან კარგად უკრავდა. განსაკუთრებით უყვარდა ვინმესთან ერთად ორ როიალზე დაკვრა. მერე ნეკი დაიზიანა და ამპუტაცია გაუკეთეს, რაც ხელს უშლიდა დაკვრაში.

1979 წელს ბალანჩინის გულის ოპერაცია გაუქეთეს. ამ დროს მან გადაწყვიტა, რომ არასოდეს გასულიყო პენსიაში. „მე არ გავალ პენსიაში – თქვა მან – პენსია? რა გავაკეთო, სად წავიდე? მე არ ვარ კანცელარიის მუშაკი, რომ წავიდე, ბურთი ვითამაშო, ან სიგარა მოვწიო“

ჯორჯ ბალანჩინი
სააღდგომო სუფრასთან
(მართა სნოუპის ფოტო)*

ანდრია ბალანჩივაძე: ცხოვრებაში ძალზე მხიარული იყო. უყვარდა სტუმარი, ღვინო, ქეიფი. უზარმაზარი ბინა ჰქონდა. ხშირად მართავდა წვეულებებს. ყოველი წვეულება ნამდვილი ზეიმი იყო. გრძელ თაროზე ნაირ-ნაირი სასმელი ელაგა, მათ შორის – ქართული, ჩვენი გაგზავნილი. ვუგზავნიდით აგრეთვე ქინძს, სუნელს. ქართული კერძების დამზადება უყვარდა. სტუმრები რომ ეწვეოდნენ, თვითონ ამზადებდა და თვითონ მიართმევდა ხოლმე ქართულ კერძებს ქართულ ღვინოსთან ერთად. ეს უდიდეს სიამოვნებას ანიჭებდა.

ძალიან ხელგაშლილი იყო, ფული არ უჩერდებოდა. ამაში მამას ჰგავდა: ფულის დათვლა და ანგარიში არც მამას უყვარდა. აქ არ შემოძლია ჩემი მშობლების ამბავი არ გავიხსენო: 1898 წელი იქნებოდა, ისინი როცა დაქორწინდნენ. ქორწილი რომ გადაეხდათ, ლომბარდში ლატარიის ბილეთი დააგირავეს. და აი, ბილეთმა 200 ათასი მანეთი მოიგო. როგორც იქნა, ნაცნობ მეგობრებში ფული შეაგროვეს და ბილეთი გამოისყიდეს. მოგებული ფულის ნაწილი ობლებს გადასცეს, დანარჩენი კი გაფლანგეს. ჯერ თურმე დუქანი გახსნეს, მერე ქარხნის გახსნა

ბალანჩინი და მისი
მეუღლე – ვერა ზორინა
სამზარეულოში
(ფოტოს ავტორი
უცნობია)*

დააპირეს, მერე კი საკუთარი კარეტა მოისურვეს და იყიდეს კიდეც – კარეტაც და ცხენიც. ერთ დღეს, კარეტით რომ მისეირნობდნენ, ქუჩაში სამხედრო სასულე ორკესტრმა გაიარა. მუსიკის ხმაზე ცხენმა ყურები ცქციტა და დაიწყო ადგილზე ტრიალი, ნომრების შესრულება, თურმე ცირკისა ყოფილიყო, მოგროვდა ხალხი, უყურებდნენ ამ ამბავს და იყო ერთი სიცილ-ხარხარი. საწყალმა მამაჩემმა ვერაფერი ვერ მოუხერხა ცხენს. აი, ასე გაფლანგეს ამდენი ფული. ერთადერთი ის იყო, რომ მამამ შეკრიბა და გამოსცა გლინკას ნერილები.

გიორგისაც მამას ხასიათი დაჰყვა. მისმა ადმინისტრატორმა მითხრა, გიორგი მინევეით ბევრგან დგამდა სპექტაკლებს, მაგრამ ფინანსური მხარით სულ არ იყო დაინტერესებულიო. ამიტომ თურმე თვითონ ამ ადმინისტრატორს დაუწყო სხვადასხვა ქვეყანაში გაფლანგული ფულის შეკრება. სკანდინავიაში, ინგლისში, სხვა ქვეყნებში რაც თანხაც იყო, ყველაფერი შეეგროვე და ნიუ-იორკის ბანკში გადავრიცხე, რომ არ დაკარგულიყოო. სიკვდილამდე რამდენიმე ხნით ადრე აღმოჩნდა, რომ გიორგის 300 ათასი დოლარის ბანკის ბილეთი ჰქონდა. ეს ფული მთლიანად საბალეტო სკოლის შეკეთებისა და გაფართოებისთვის გადარიცხა. სწორად მოიქცა, რასაკვირველია – მთელი ცხოვრება ხომ ბალეტს, საბალეტო ხელოვნებას შესწირა. სხვა გატაცება მას არ ჰქონია.

ჯორჯ ბალანჩინი
სარატოვა-სპრინგსში –
„ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-ს
საზაფხულო
რეზიდენციაში (1974 წ.
ტედ ლეისონის ფოტო)*

„ნიუ-იორკ პოსტ“, 10 დეკემბერი, 1982 წელი:

„ჯორჯ ბალანჩინი ავადაა უცნაური დაავადებით, რაც მისი წონასწორობის უნარს არღვევს. მსოფლიოს ცნობილი ქორეოგრაფი საავადმყოფოში მოათავსეს ნოემბრის შუა რიცხვებში თავბრუხვევის გამო. ის წონასწორობას კარგავდა, ეცემოდა. ამ დროისათვის, მისი საბალეტო კომპანიის ოფიციალური პირები ირწმუნებოდნენ,

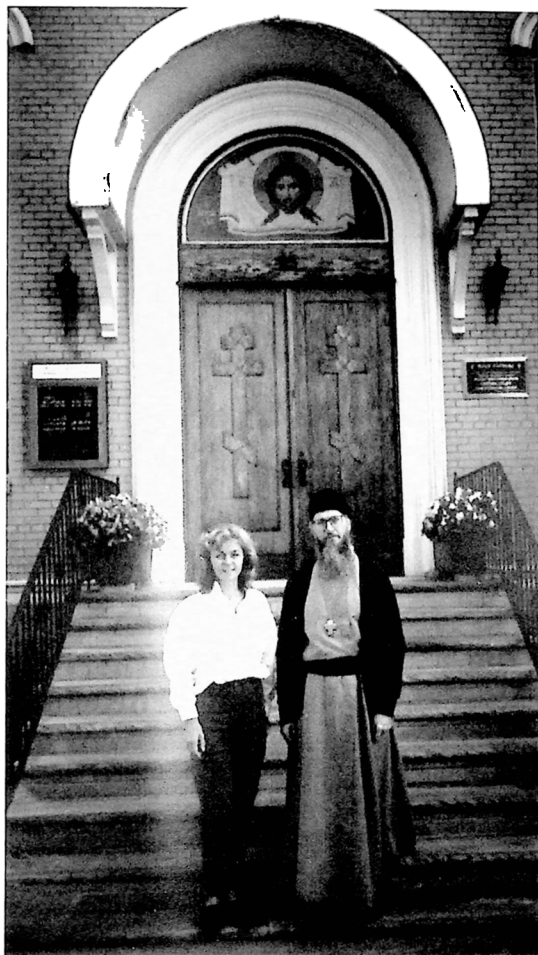

მამა ენდრიუ ავტორის
მეუღლეს, პროფესორ
სოსო ნანობაშვილს
აჩვენებს ჯვარს,
რომელსაც ბალანჩინი
ატარებდა
(ნონა ლომიძის ფოტო)

რომ დაავადება არ არის სერიოზული, თუმცა მდგომარეობა გაცილებით რთულია. იგი იმყოფება რუხველტ-ჰოსპიტალში. ბალანჩინის არ შეუძლია კითხვა, სიარული. „ექიმებმა არ იციან, რა მჭირს, – თქვა მან გუშინ, – ხანდახან ყურში არ მესმის, თავბრუ მეხვევა, რაღაც სჭირს ჩემს სმენას. ...მე მინდა წავიდა ბარში და დავლიო ცოტა სასმელი, მხოლოდ სასმელი, არავითარი საჭმელი. მოგვიანებით, თუ მომშვიდდება, შევჭამ სოსისებს და ხიზილალას, ეს კარგია“. კლასიკური ცეკვის შესანიშნავი ხელოვანი ყოველთვის არ არის ადეკვატური. იგი უყურებს მშვენიერ ხეს, რომელიც ყვავის, ის კი ამბობს, რომ ეს ხე მკვდარია. ექთანი ამბობს, რომ ექიმებმა არ იციან, თუ რა სჭირს მას. ეს თითქოს კავშირშია მის შიგნითა ყურთან და წონასწორობის ორგანოებთან. ბალანჩინის პირადი ექიმის მდივანმა კორესპონდენტს უთხრა: „ჩვენ მოგვცეს მკაცრი მითითება, რომ არავითარი ინფორმაცია არავის მივანოდოთ“. „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალეს“ წარმომადგენელმა, ბილ ლოუსონმა თქვა: „იგი საავადმყოფოშია, რომ ძალები აღიდგინოს. მას არაფერი სჭირს, იგი კარგად არის“. სანდო წყაროები ამბობენ, რომ ბალანჩინის ყურის პრობლემები იწვევს თავის ტვინში სისხლის მიწოდების დარღვევას. იგი ძალიან, ძალიან ავად არის. მისი მეგობრები ჩამოვიდნენ ევროპიდან, რომ ნახონ ის, ალბათ უკანასკნელად“.

ცნობილია ბალანჩინის ერთ-ერთი ბოლო ფოტო, გადაღებული ნიუ-იორკში სპექტაკლის შემდეგ: მანესტროს ფარდაზე აქვს ხელი ჩაჭიდებული, თავს იმაგრებს. ამ დროს იგი უკვე ცუდად გრძნობდა თავს. ეს სურათი მამა ენდრიუმ მასთან ვიზიტის დროს გვისახსოვრა.

მამა ენდრიუ წარმოშობით ინდიელია. ახალგაზრდობაში იკვლევდა სხვადასხვა რელიგიაში აღდგომის დღესასწაულის თავისებურებებს. შემდეგ

ავტორი და მამა ენდრიუ
ნიუ-იორკის წმინდამათა
სახელობის რუსული
მართლმადიდებლური
ეკლესიის წინ
(1995 წ. სოსო ნანობაშვილის
ფოტო)

საბოლოოდ აირჩია რუსული მართლმადიდებლური ეკლესია. იგი გახლდათ ბალანჩინის სულიერი მოძღვარი, რომელიც სიცოცხლის ბოლო წუთამდე მის გვერდით იყო.

მამა ენდრიუს შეეხვდით ნიუ-იორკის რუსულ ეკლესიაში, რომლის წინამძღვარიც იყო იგი იმჟამად.

ჯორჯ ბალანჩინის
მემორიალური ჯვარი
(ავერსი)

იგი, ვფიქრობ, ნამდვილი ქართველი იყო, – გვითხრა მამა ენდრიუმ, – ბევრი მინახავს მომაცდავი, მაგრამ ასეთი მტკიცე და ვაჟკაცური – არა. ბოლო ხანებში ძალიან ძნელი იყო მისთვის მოძრაობა, მაგრამ პირჯვარს მაინც გადაინერდა, თუმცა ამისთვის დიდი დრო სჭირდებოდა. ყელზე მუდამ ჯვარი ეკიდა, ის ჯვარი ახლა ჩემთან ინახება, მე მაქვს.

ნიუ-იორკის წმინდა მამათა სახელობის რუსულ მართლმადიდებლურ ეკლესიაში, სადაც მისი მეგობრების ყოველწლიურად აღნიშნავენ მის ხსოვნას, დადგმულია ჯორჯ ბალანჩინის მემორიალური ჯვარი, რომელიც მისმა ნაცნობ-მეგობრებმა და „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-ს წევრებმა შესწირეს ამ ეკლესიას, სადაც ყოველ კვირას დადიოდა ბალანჩინი და საიდანაც გაასვენეს იგი უკანასკნელ გზაზე.

ჯორჯ ბალანჩინის
მემორიალური ჯვარი
(რევერსი)

ანდრია ბალანჩივაძე: გიორგი მუდამ სილამაზეს ესწრაფოდა. ყველა დადგმაში, ყველა სცენაში, თითოეულ მოძრაობაში სილამაზეს ეძებდა. იგი დგამდა აბსტრაქტულ ბალეტებს, სადაც არავითარი სიუჟეტი და შინაარსი არ იყო. მახსოვს თბილისში რომ ჩამოვიდა, 1962 წელს, შეხვედრა მოუწყვეს, რომელსაც ჩვენი ცნობილი ბალეტმაისტერები ესწრებოდნენ. შეკითხვებს აძლევდნენ, ბევრი კრიტიკული შენიშვნაც ერია. მახსოვს, ერთ-ერთმა უთხრა, თქვენს ბალეტებს არავითარი სიუჟეტი არა აქვს, უსიუჟეტო ბალეტებს დგამთო.

- მოგნონთ ვარდი? – ჰკითხა მას ჩემმა ძმამ.
- დიახ, – უპასუხა იმ კაცმა.
- აბა, მითხარით, რა სიუჟეტია მასში? ეს არის არომატი, სილამაზე. ჩემთვის მთავარია სილამაზე.

ნიუ-იორკის წმინდა
მამათა სახელობის
რუსული
მართლმადიდებლური
ეკლესია
(ნონა ლომიძის ფოტო)

მე მინდა, რომ ყველაფერი ძალიან ლამაზი იყოს. აი, ეს არის ჩემი ბაღი.

გიორგი მეუბნებოდა, ჩემთვის სიუჟეტის ჩვენება აუცილებელი არ არის, მე მინდა მაყურებელს ვაჩვენო რაღაც მოქმედება, რომელსაც თითოეული თავისებურად აღიქვამსო. მახსენდება ჩაიკოვსკის „სერენადა“. აქ არის სცენა, სადაც ერთი ბალერინა ზის, მეორე კი მას უკნიდან მიეპარება და თვალებზე ხელებს ააფარებს. იმ შეხვედრაზე ეს სცენაც გაიხსენეს. ზოგი რას ამბობდა, ზოგი რას. გიორგი ამ საუბარს გულგრილად უსმენდა. როდესაც სთხოვეს ამ სცენის შინაარსი აეხსნა, მან უთხრა

მე სწორედ ის მინდა, რომ ჩემი დადგმის ყოველი სცენა ყველა მაყურებელმა თავისებურად აღიქვას. ვთვლი, რომ მათთვის არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს, მე რას ვფიქრობ. თუ მაინცდამაინც გაინტერესებთ ამ სცენის შინაარსი, გეტყვი: რეპეტიციის დროს ბალერინა სცენაზე იჯდა. ამ დროს მას მეორე მიეპარა და თვალებზე ხელები ააფარა. მე დავიჭირე ეს მომენტი, მომენონა და შევძახე: იყავით, არ გაინძრეთ, ასე დარჩით ამ სცენაში-მეთქი. ეს იყო და ეს. მე მინდა, რომ მაყურებელმა თავისი ფანტაზიით შექმნას სცენა. არ არის საჭირო მაინცდამაინც კონკრეტული სიუჟეტი აჩვენო, მთავარია ყველაფერი ლამაზად და შთამბეჭდავად გაკეთდეს.

ბაღი „აგონიკ“ სწორად ის, ჩემს ძმას რომ მიუძღვნა სტრავინსკიმ, არ შეიცავს არავითარ სიუჟეტს, გარდა ცეკვისა, როგორც თავად გიორგი ამბობდა.

„ათასზე მეტი ადამიანი – მოცეკვავე, მეგობრები და თაყვანისმცემლები შეიკრიბნენ რუსულ ორთოდოქსულ ეკლესიაში გუშინ საღამოს ბალანჩინის ხსოვნისადმი მიძღვნილ პანაშვიდზე. ბალანჩინი – ქორეოგრაფი, „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალეს“ თანადამარსებელი და სამხატვრო ხელმძღვანელი შაბათს

გარდაიცვალა. დაკრძალვაზე დამსწრენი ვერ ეტე-
ოდნენ ეკლესიაში, სადაც განსვენებული – მთელი
ცხოვრების მანძილზე მართლმადიდებელი ეკლესი-
ის მრევლი – ყოველ წელს ზეიმობდა აღდგომასა და
სხვა რელიგიურ დღესასწაულებს.

ნიუ-იორკის წმინდა
მამათა სახელობის
რუსული
მართლმადიდებლური
ეკლესიის საკურთხეველი
ბალანჩინის
მემორიალური ჯვრით

„ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-ს
შენობის მთავარი ფასადი
(ნონა ლომიძის ფოტო)

...ასეულობით ადამიანს უჭირავს ხელში ანთებუ-
ლი სანთელი, ეკლესიის მსახურებმა რომ დაურიგეს.

– ძალზე ძნელია შეაფასო გენიოსი მისი სიკვდი-
ლისთანავე, თქვა მარტინ სეგალმა, ლინკოლნ-
ცენტრის ხელმძღვანელმა, – მაგრამ არ არსებობს
არავითარი ეჭვი ბალანჩინის უდიდესი დამსახურე-
ბის შესახებ. მან შექმნა ხელოვნების ახალი ფორმა
იმ ქვეყანაში, რომელსაც არ ჰქონდა ცეკვა და მას
ამერიკული ხელოვნების სახე მისცა.

პანაშვიდებს, რომელიც გარდაცვალებიდან და-
საფლავებამდე ყოველდღე ტარდებოდა, მამა ენ-
დრიუ ხელმძღვანელობდა“ („ნიუ-იორკ ტაიმსი“).

ხოლო „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალემ“ ბალანჩინის
ხსოვნას პატივი სცა იმით, რომ ლინკოლნ-ცენტრში
არ ჩაატარა დაგეგმილი სპექტაკლი – ჩაიკოვსკის
„პა-დე-დე“, შეცვალა იგი და აჩვენა „კონცერტო-ბა-
როკო“, რომელიც ბალანჩინის საუკეთესო ქმნილე-
ბად ითვლება და რომლის შექმნილაც 1941 წელს მან

„ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-ს
შენობის ინტერიერი
(ნონა ლომიძის ფოტო)

საფუძველი ჩაუყარა თავის სტილს – უსიუჟეტო ნეოკლასიკურ ბალეტს.

„ბალეტ-კომპანია დღეს არ ატარებს წარმოდგენას. მისი წევრები ორ საათზე დაესწრებიან მეორე რეჟივს კათედრალში. სამშაბათს, დილის 9 საათზე კათედრალში ჩატარდება ლიტურგიული მესა, რომელიც დასრულდება დაკრძალვის პროცესიით დილის 11 საათზე. დაკრძალვას დაესწრება განსვენებულის ახლო წრე“ (ნიუ-იორკ დეილი ნიუს“, 4 მაისი, 1983).

* * *

„ორი ათასზე მეტი ადამიანი, მათ შორის ყველაზე სახელგანთქმული სახელები ცეკვის სამყაროში, შეუერთდნენ ნათესავენს, მეგობრებს და თანამშრომლებს ჯორჯ ბალანჩინის დაკრძალვაზე, რომელიც როგორც ემიგრანტი, 1933 წელს ჩამოვიდა ამერიკაში. წირვა რუსულ და ინგლისურ ენებზე მიმდინარეობდა. 79 წლის ბალანჩინი – კლასიკური და თანამედროვე ამერიკული ბალეტის შემქმნელი, ავტორი მრავალი ფილმისა და ბროდვეის დადგმებისა – გარდაიცვალა პნევმონიით რუზველტ-ჰოსპიტალში. იგი ასევე დაავადებული იყო პროგრესირებადი ნევროლოგიური დაავადებით, რის გამოც წინა თვეს ჩამოსცილდა ქორეოგრაფიას. ქორეოგრაფმა ენტონი ტიუდორმა თქვა, რომ ბალანჩინი ამ საუკუნის გენიოსი, უდიდესი პიროვნებაა ცეკვის ხელოვნებაში. წირვას მამა ენდრიუ ატარებდა. ეს რიტუალი გარეთ გამაძლიერებლების საშუალებით გადაიცემოდა. ბალანჩინი დაკრძალეს გუშინ, ოკლენდის სასაფლაოზე, ჰარბორზე, ლონგ-აილენდზე“

ჯორჯ ბალანჩინი გარდაიცვალა 1983 წელს, 30 აპრილს, ნიუ-იორკში, 79 წლის ასაკში, კროიცფელდ-იაკობის დაავადებით.

მისი ბიბლიოთეკა გადაეცა რუსულ სემინარიას, ტანსაცმელი – რუსულ მართლმადიდებლურ ეკლესიას. ბალანჩინის საფლავს ბარბარა ჰორგანი უყვლის.

68-ე გვერდზე:

ბალანჩინის საფლავი
ოკლენდის სასაფლაოზე,
საგ-ჰარბორში
(კარინ ფონ აროლდინგენის
ფოტო) *

\\ ბალანჩინის გზა
ერთმანეთს აკავშირებს
მეტროპოლიტენ-ოპერას,
ბალანჩინის სახლსა და
„ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-ს
შენობას
(ნონა ლომიძის ფოტო)

კენედის ცენტრის პირველი ყოველწლიური პრემია 1978 წელს პრეზიდენტმა ჯიმი კარტერმა, ოთხ სხვა ხელოვანთან, ერთად, რომელთა შორის არტურ რუბინშტაინიც იყო, ბალანჩინს გადასცა.

1980 წელს ჯორჯ ბალანჩინს გადაეცა ამერიკის ხელოვანთა ნაციონალური საზოგადოების უმაღლესი ჯილდო – ნაციონალური ოქროს მედალი.

1983 წელს ბალანჩინი პრეზიდენტ რონალდ რეიგანის მიერ დაჯილდოვდა თავისუფლების მედლით.

ანდრია ბალანჩიეაძე: 1981 წელს გიორგისთან ჩავედი ამერიკაში. მაშინ მითხრა, გული მანუხებუკო. თეატრი არ უშვებდა ოპერაციის გაკეთებას, არც ექიმებს უნდოდათ ოპერაცია. მაგრამ ამავე დროს, მკვეთრ მოძრაობებს უკრძალავდნენ. მის გარეშე კი გიორგი ვერაფერს უხსნიდა დასის წევრებს. გიორგის აჩემებული ჰქონდა ოპერაციის გაკეთება. დამშვიდობებისას ვუთხარი: „ოპერაცია აუცილებლად

გაიკეთე, მუშაობა ხომ გინდა, რამე თუ მოხდა, მაშინ იქ შეეხვედებით ერთმანეთს". ეს ჩემი ბოლო სიტყვები იყო მის მიმართ. ოპერაციამ კარგად ჩაიარა, მაგრამ ამის შემდეგ მალე მისი დასი საგასტროლოდ გაემგზავრა. გიორგის მკვეთრი მოძრაობები კატეგორიულად აკრძალული ჰქონდა, ის კი ადგა და თვითმფრინავით გადაფრინდა. ეს გასტროლები საბედისწერო გამოდგა მისთვის. ისევე ბალეტის სიყვარულმა იმსხვერპლა. ვერ წარმოედგინა, რომ დასთან ერთად არ ყოფილიყო.

გიორგის სიკვდილის შემდეგ მე მოვითხოვე მისი საკუთრებიდან ზოგიერთი რელიკვიის თბილისში დაბრუნება, რადგან ყველაფერი გიორგის, ქართველებს და საქართველოს ეკუთვნის. მათ შორის, გუდიაშვილის ორი სურათიც, რომლებიც თბილისში ყოფნის დროს ლადომ აჩუქა. ამერიკიდან შემომითვალეს, რომ „ნიუ-იორკ-სიტი-ბალე“-სთან იხსნება მუზეუმი, რომელსაც გადაეცემა ჯორჯ ბალანჩინის ყველა რელიკვია. მე დაეთანხმდი.

გიორგი დასაფლავებულია ნიუ-იორკის ფრანგულ სასაფლაოზე. მას ძალიან მოსწონდა ეს ადგილი. გიორგის გარდაცვალება რომ გავიგე, ვთხოვე და სიონის ტაძარში პარაკლისი გადაუხადა მას ილია მეორემ. პატრიარქმა ქართული მიწაც აკურთხა. ეს მიწა მე ამერიკაში გავგზავნე. მოკლე ხანში ნატაშა გლუბოვასგან, რომელიც, თუ არ ვცდები, გრიმიორი იყო გიორგის დასში, ასეთი წერილი მივიღე: „ძვირფასო ანდრია მელიტონის ძე, 30 აპრილს თქვენი ძმის გარდაცვალების წლისთავზე, გადავიხადეთ პანაშვიდი და მის საფლავზე მოვაბნით მიწა, რომელიც თქვენ გამოგზავნეთ საქართველოდან“.

* * *

ვის დარჩა ბალანჩინის მემკვიდრეობა?

1983 წლის 7 მაისს გაზეთ „ნიუ-იორკ პოსტის“ წერილში „ქალები იყოფენ ბალანჩინის მემკვიდრეობას“ ეკითხულობთ:

ანდრია ბალანჩივაძე
(1906-1992)

„ბალეტმაისტერმა ჯორჯ ბალანჩინმა მისი მემკვიდრეობის (869970 დოლარი) დიდი ნაწილი დაუტოვა ორ ქალს. ბალანჩინი გარდაიცვალა გასულ კვირას, 79 წლის ასაკში.

განსვენებულის ანდერძი გუშინ გამოქვეყნდა „მანჰეტენ-სუროგეიტ-კურტ“-ში. ანდერძით, მისი ანდერძის აღმსრულებელია ბარბარა ჰორგანი. მისის ჰორგანს დარჩა საუთჰემპტონში მდებარე 150000 დოლარად შეფასებული მამული, აგრეთვე ნახევარი იმ შემოსავლისა, რასაც მოიტანს ბალანჩინის 37 ბალეტი. მეორე ნახევარი ეძლევა კარინ ფონ აროლდინგენს, რომელსაც ასევე დარჩა მისი „მერსედესი“ და 200000 დოლარად ღირებული აპარტამენტი ნიუ იორკში (27W 67th st).

ბალანჩინის ერთადერთ პირდაპირ მემკვიდრეს, მის უმცროს ძმას, ანდრია ბალანჩივაძეს, რომელიც ცნობილი კომპოზიტორია საქართველოს საბჭოთა რესპუბლიკაში, გაეგზავნა ორი ოქროს საათი, როგორც ჩანს, ოჯახის რელიქვიები.

დანარჩენი მემკვიდრეობა – ორმოცდათზე მეტი ბალეტის შემოსავალი სხვადასხვა პირს გაუნაწილდა. მაგალითად, ქორეოგრაფ ჯერომ რობინსს მიეცა შემოსავალი სტრავინსკის მუსიკაზე დადგმული ბალეტებისა „ფასკუნჯი“ და „პულჩინელა“.

ბარბარა ჰორგანმა ქორეოგრაფ არტურ მიტჩელს, რომელიც თავისი დასით გასტროლებზე თბილისში იყო ჩამოსული, გაატანა ჯორჯ ბალანჩინის პირადი ოქროს ჯიბის საათი, რომელიც ბატონ ანდრიას მემკვიდრეობით ერგო.

როდესაც მე მათ შევხვდი, ნიუ-იორკში, აღმოჩნდა, რომ ბარბარამ და ნენსიმ არაფერი იცოდნენ ანდრია ბალანჩივადის გარდაცვალების შესახებ. ამ ამბავმა ძალიან დაამწუხრა ისინი.

მე რამდენჯერმე მივწერე ბატონ ანდრიას ჯორჯის გარდაცვალების შემდეგ, – მითხრა ბარბარამ 1995 წელს, – ჩვენი მიმონერა 12 წლის წინ შეწყდა. მის შემდეგ არაფერი გამიგია.

ანდრია ბალანჩივადის
სამუშაო მაგიდა
საგვარეულო წიფით
(ნონა ლომიძის ფოტო)

ჯორჯ ბალანჩინის
ოქროს საათი,
რომელიც ამერიკიდან
გამოუგზავნეს მის ძმას
– ანდრია ბალანჩივადეს

ანდრია ბალანჩივადე: ძალიან მიხარია, რომ გიორგის ზოგიერთმა მოცეკვავემ თვითონაც დამოუკიდებელი დასი ჩამოაყალიბა. მაგალითად, მიტჩელმა, მარია ტოლჩიფმა. თითოეულ ამ დასს თავისი განსხვავებული შტრიხები აქვს, რასაკვირველია, მაგრამ სათავეს მაინც ყველაფერი ბალანჩინის სკოლიდან იღებს. მის დადგმებსაც დგამენ, თავიანთი მასწავლებლის გზას აგრძელებენ...

ამას წინათ თბილისში არტურ მიტჩელის დასი იყო ჩამოსული. მიტჩელი მეც მესტუმრა რვა-ცხრა მოცეკვავესთან ერთად. მიტჩელმა აი, ეს ოქროს საათი ჩამომიტანა, გიორგის საათი. ამერიკიდან გამოეტანებინა ვიღაცას ჩემთვის გადმოსაცემად. დიდხანს ვისაუბრეთ. მიტჩელი გიორგის დასში ცეკვავდა. მე მამა არ მყავდა და ის ჩემთვის მარტო მასწავლებელი კი არა, მამაც იყო, მითხრა. 1962 წელს გიორგი დასით რომ ჩამოვიდა, მიტჩელი სტრავინსკის „აგონში“ ცეკვავდა შესანიშნავ ბალერინა ალევრა კენტთან ერთად, მშვენიერი ქალი იყო, მეც კი ვეარშიყებოდი. მერე ჩემს ძმასთან რომ ჩავედი ამერიკაში, ვკითხე მისი ამბავი. გიორგიმ მითხრა, რომ კენტი გათხოვდა, ორი ბავშვი ჰყავს და ქმარი არ აძლევს უფლებას სცენაზე იცეკვოსო. „ძალიან სამწუხაროა“, – ეუთხარი მე. „იცი რა გითხრა? – მომიგო გიორგი, – აი, აილე ეს სანთებელა – „კენტი“, გაჩუქებ. მასაც აქვს ცეცხლი. ის კი დაივინყე. კენტი თუ გინდა, ეს აილე“

აი, ეს სანთებელა, ახლაც მაგიდაზე მიდევს... იმ ოქროს საათთან ერთად...

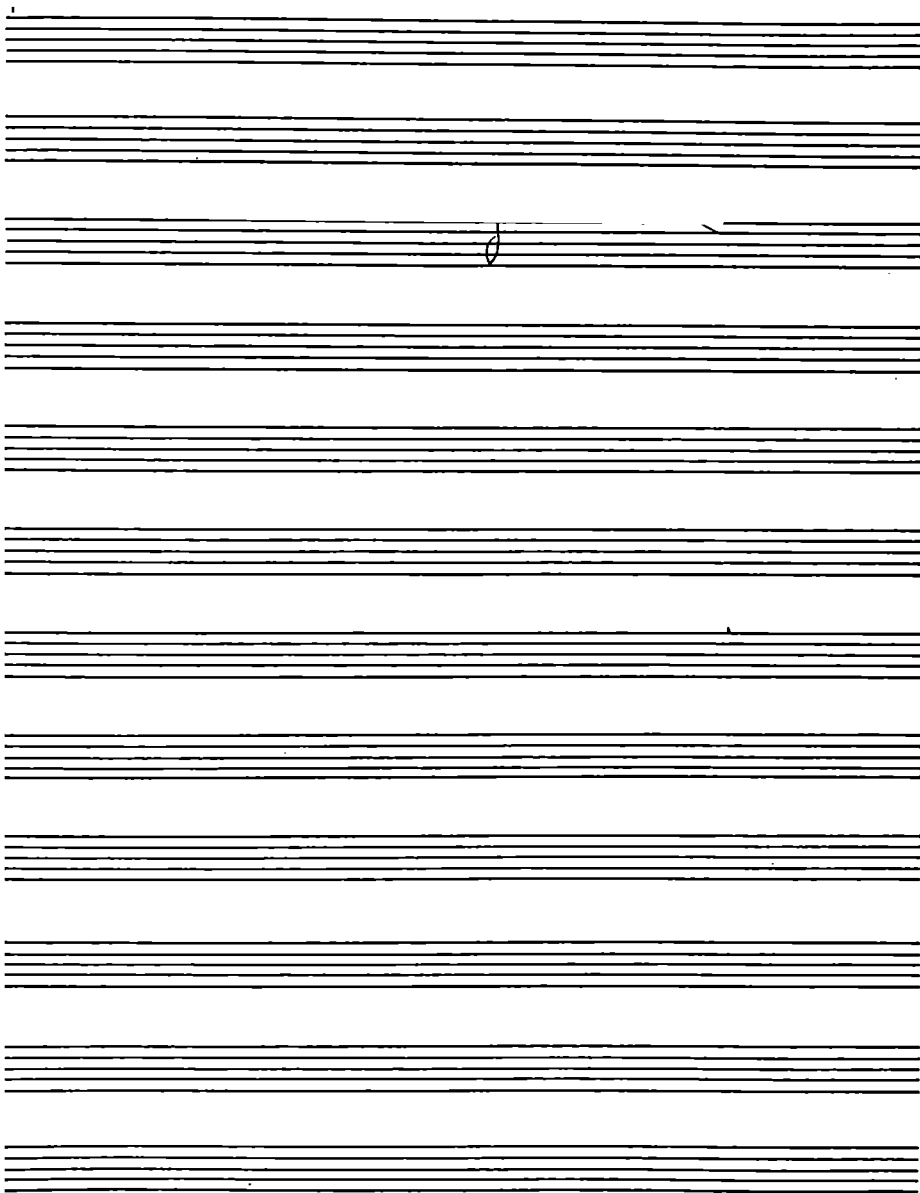
75-ე გვერდზე:
ჯორჯ ბალანჩინი
რობერტ შუმანის
„დავითის ბიუნდლერების“
დასრულების შემდეგ
(არტურ ელგორტის
ფოტო)*

უცნობი პალანჩინი

ჯორჯ ბალანჩინის ხელნაწერი ნოტები ნიუ-იორკში
ყოფნისას გადმომცა კარინ ფონ აროლდინგენმა
პირველად გამოქვეყნების უფლებით.
ჯორჯ ბალანჩინის შემოქმედებით დაინტერესებული
მკითხველი ამ ნოტების წყალობით დიდ ბალეტმაისტერს
სრულიად სხვა კუთხით გაიცნობს.

ნონა ლოშიძე

CANT SPEAK ANY GER-MAN BUT ILL SAY HALLO IN LA - - TIN

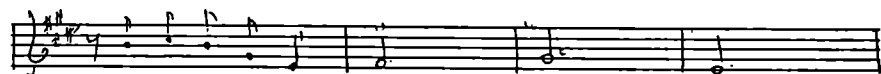
SHE WILL UNDER-STAND ILL WAIT ALL NIGHT IN MID-NAN-HATT-AN

SHE'LL BE REAL AND NOT FROM HAA - VEN.

STAN-DING UP FIVE-SIX OR SE - VEN.

THE STORM HAS BEEN SPREAD

AR ——— ROUND

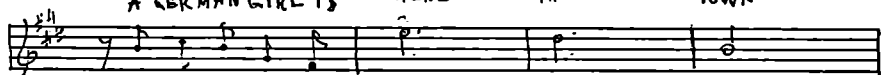

A GERMAN GIRL IS

HERE

IN

TOWN

AND ONLY WAY THEY

SAV

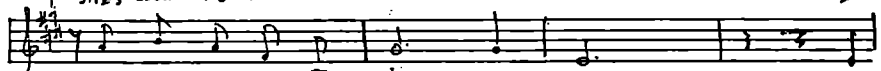
SHE COULD BE FOUND

SHE'S BLOND AND TALL AND WAS

NORTH — BOUND.

I —

THE NEWS JUST HAS BEEN SPREAD

A — → ROUND

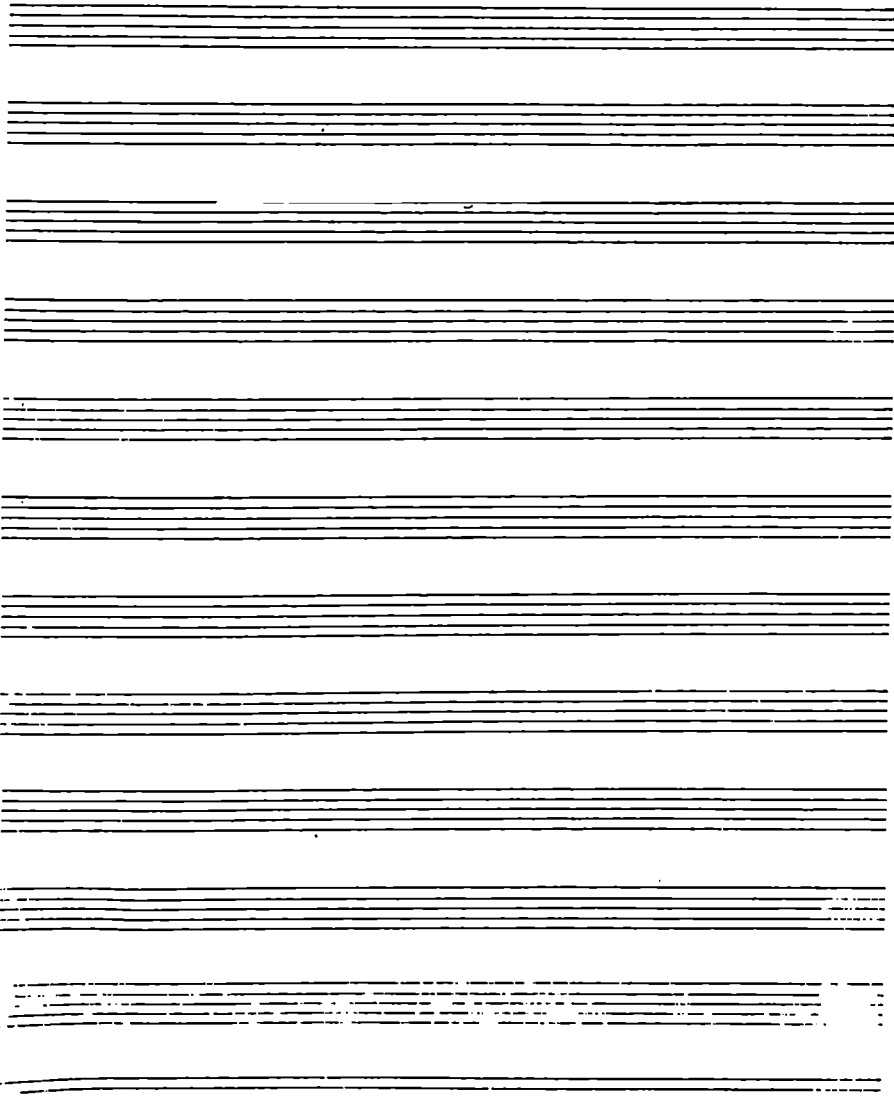
A handwritten musical score for a song titled "THE NEWS JUST HAS BEEN SPREAD". The score is written on ten staves, with a treble and bass clef on each. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The lyrics are written below the staves, with some words in all caps and some in title case. The score includes various musical notations such as notes, rests, and accidentals. The lyrics are: "THE NEWS JUST HAS BEEN SPREAD", "A GERMAN GIRL HAS NOW LEFT THE TOWN", "PERHAPS SHE WAS AN ANGEL FROM AFAR", and "OR URSULA MAJOR'S MISSING STAR." The score ends with a double bar line and a repeat sign.

THE NEWS JUST HAS BEEN SPREAD

A GERMAN GIRL HAS NOW LEFT THE TOWN

PERHAPS SHE WAS AN ANGEL FROM AFAR

OR URSULA MAJOR'S MISSING STAR.

LAST NIGHT I DREAMT

THAT YOU AND I.

WHY DID YOU

COME

TO MAKE ME CRY

HOW COME AND WHY

NE EVER

NE-

FOR YOU'VE LOST

AND CAL-

FOR -

AGAIN IN MY

WAITING FOR YOU

CUT

MY CANDLE LIGHT

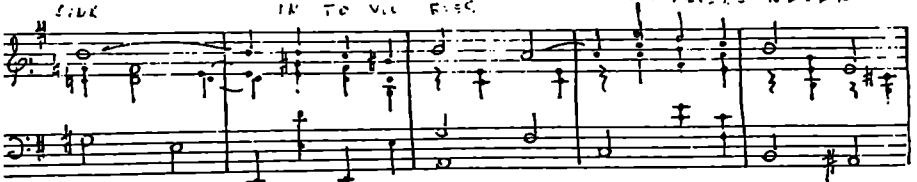
IN DARKNESS

SINK

IN TO MY FEEL

LIKE FEELS NEVER

ENDING STARRY SKIES

Handwritten musical score for "ENDING STARRY SKIES". The score is written on ten systems of two staves each (treble and bass clef). The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 4/4. The lyrics are written below the staves, with some words in all caps and some in lowercase. The music features various chords, including triads and dyads, and includes dynamic markings like "p" (piano) and "f" (forte). The score ends with a double bar line and a final chord.

ENDING STARRY SKIES

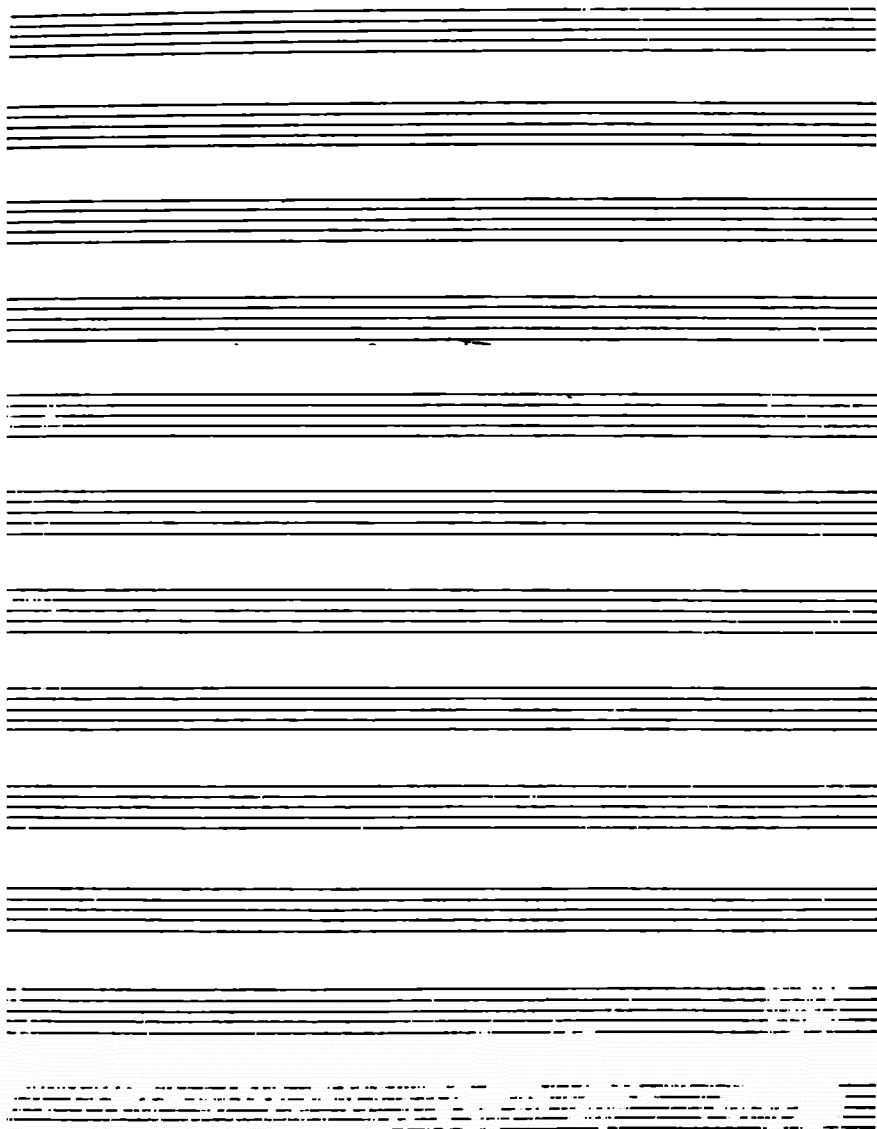
SCEN DING BUT LOVE FOR YOU IS NEVER END ING

Oh LOVELY HEART WHY SHOULD I FEAR

I WON'T BE LEFT IVE BEEN TELLING FA

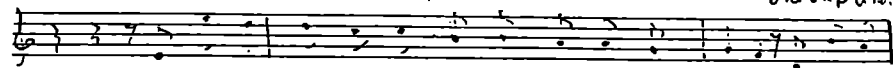
LOVE BY MYSELF TO WEAT SO LET ME DIE FOR IT ALL

LOVE

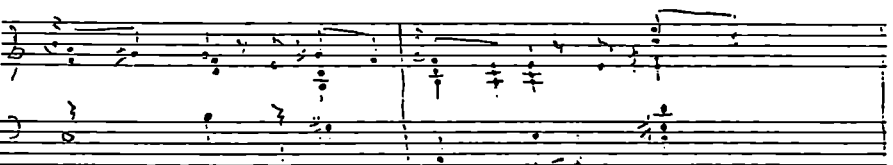
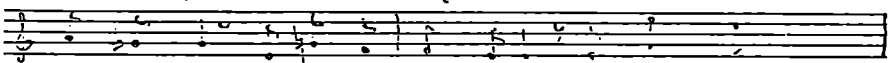

it was in early spring of 1841 we passed Locher.

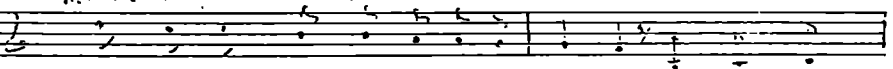
one stop and

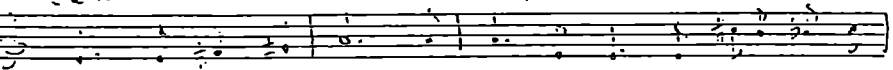
you were gone I went my way alone we made our

mind to find our future ever lasting and rays of

sun to shine upon new spring is come and roses went to

31.12.19

no part of

2-7-1 102 2 2220

42

[illegible]

The first system of the musical score for 'The Bird Song' consists of two staves. The upper staff is a treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. It contains a melody of eighth and quarter notes. The lower staff is a bass clef with a key signature of one flat and a 2/4 time signature. It contains a bass line with eighth and quarter notes, including some beamed eighth notes. The system is divided into two measures by a vertical bar line.

Why not I when you were passing by

way - not you when I was passing through, now years went

A single staff of handwritten musical notation. It begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The notation includes several measures with notes, rests, and a large 'C' time signature. The handwriting is somewhat informal and includes some corrections or markings above the staff.

The second system of the musical score for 'The Little Boat' consists of two staves. The upper staff continues the melody from the first system, featuring a series of eighth notes and a final half note. The lower staff provides a harmonic accompaniment with a steady eighth-note pattern. The system concludes with a double bar line.

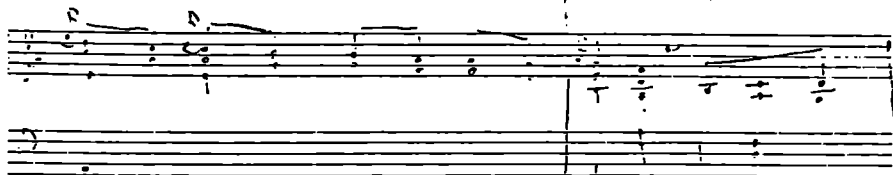
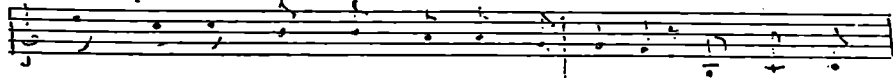
- by why don't we try to find each other - our roses -

86

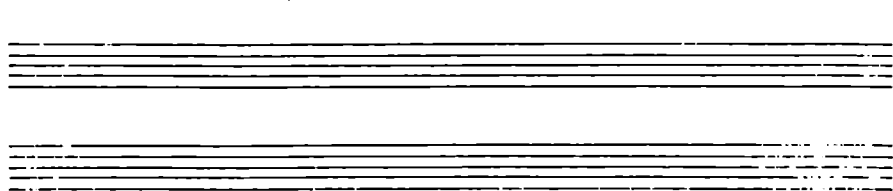
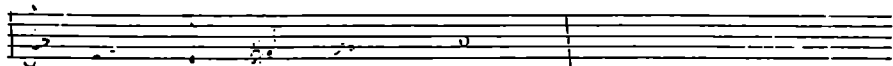
still in bloom be true till be yours m I love I

could you then and still I love you now in love it's

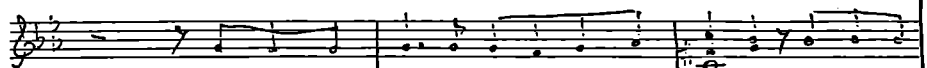

True you love me too

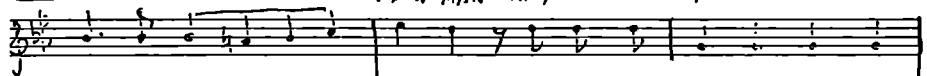

SHE IS NOT

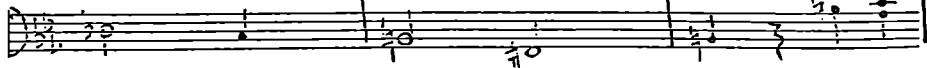
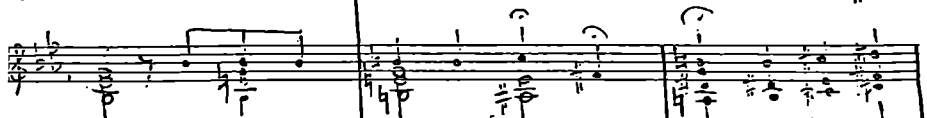
THERE WAS CHA-OS BEFOR GOD MADE A WOMAN AND THAN T

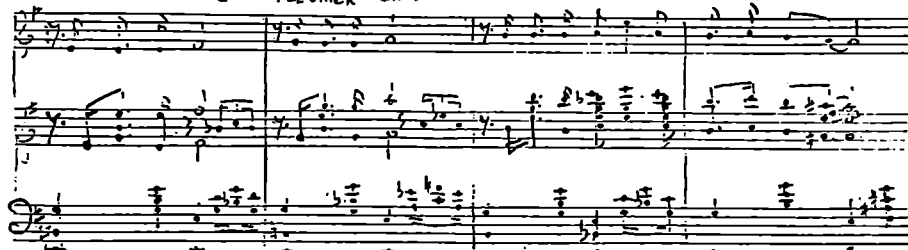
OS FOR SPITE CRBATED FEW MAN THEY ALL ATE APPLES GOD KNOWS

WHY ALL WENT TO: HADES, BUT NOT I. COURSE

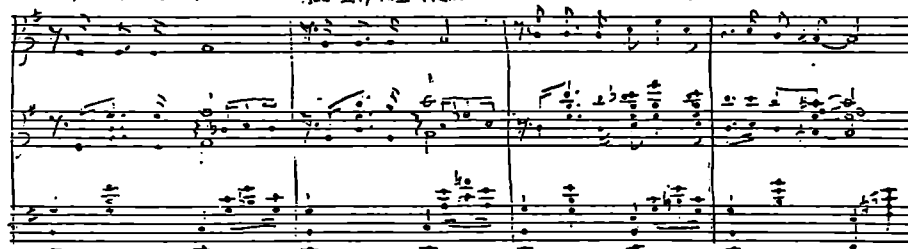
SHE IS NOT LIKE ALL OTHER GIRLS THAT ARE MUCH FINER THAN O-C-E-A-N PEARLS--

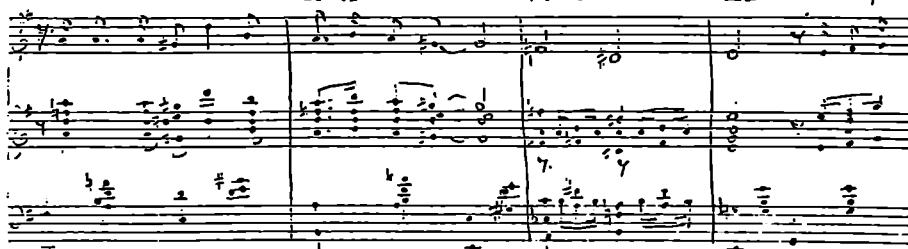
ABUNDANT TREASURES OF GOLDEN CURLS AND LIPS ARE SO A-L-A-R-MING CHAR-MING

THEY WAIT FOR YOU ALL DAY AND NIGHT TO TAKE YOU ON THEIRS NIGHTLY FLIGHT

THEY DWELL IN HEAVEN AND LO-VE IN HELL YOU'LL FEEL SWELL AND WHEN YOU

STA — ANDING HEAR THEY MAKE YOU TREMBLE

INSTEAD OF

SAY — INC I LOVE YOU-YOU MUM — BLE SHAM — BLE —

NO SHE'S NOT LIKE THESE GIRLS AT ALL THAT ARE SO CORGEOUS AND SO DIVINE

SHE IS THE FAI REST ONE OF ALL CAUSE SHE IS MINE

Silver Night

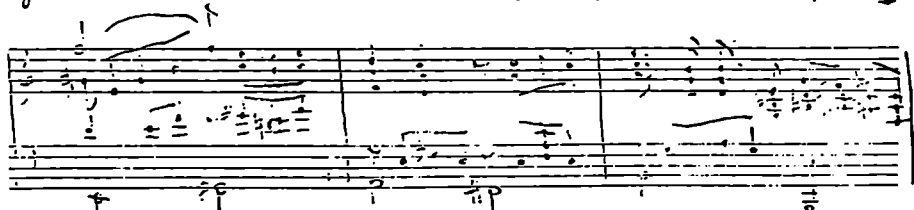
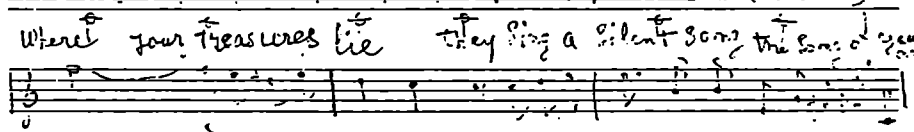
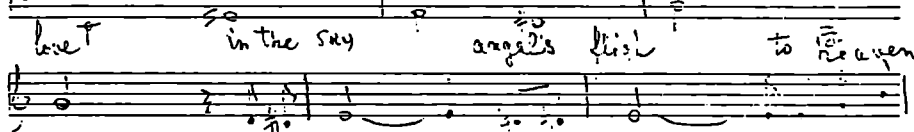
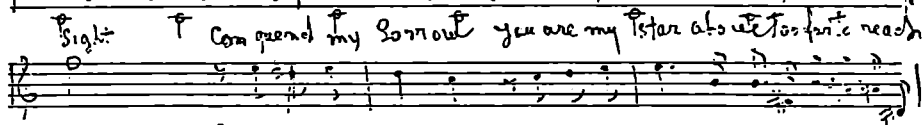
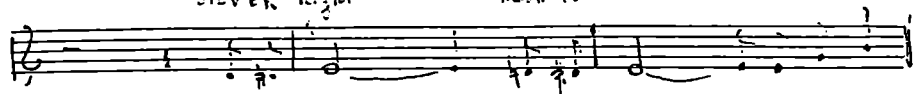
SILVER LIGHT

Mezzo 15

+

and

no

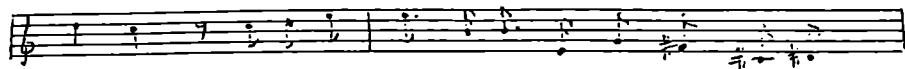
- I With you around all stars are g'os in my life

- Well There is no sry OH! tell me WHY, alone, you left me

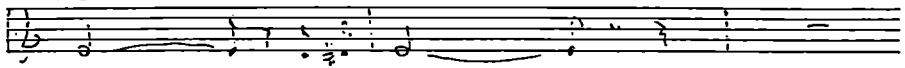
dreaming, OH! tell me why alone I'm left to cry Where are

You What am I to do, to be a-lone alone for

ever it was my dream alas my

dream silver night

TOAST TO ———

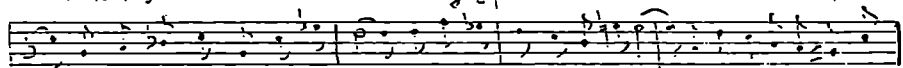
NO QUEST JUST I and glass is mine am trying to get to love of mine NO ONE is

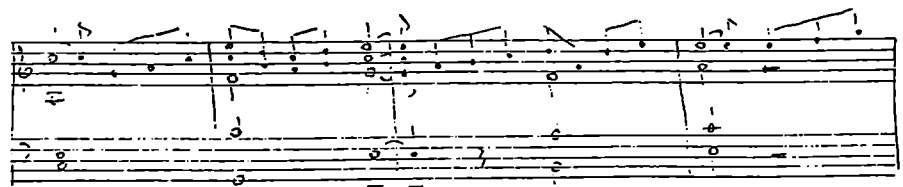
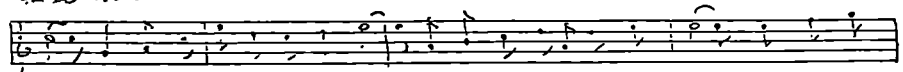
Happier THEN I'm ON! instace stop you are sublime lets us behold your face divine

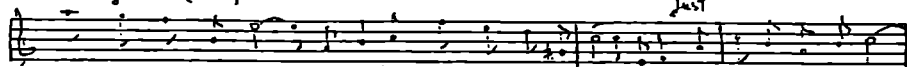
WITHOUT YOU SUN will never shine I tell myself a thousand lies that love is beauty in dis.

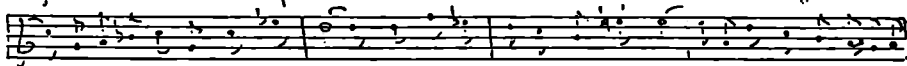
wise believe I to the love is blind remains forever in your mind and yet I'm

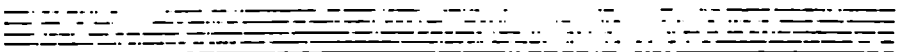
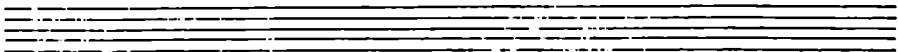
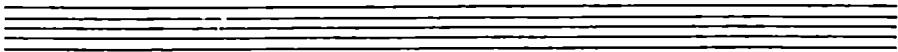
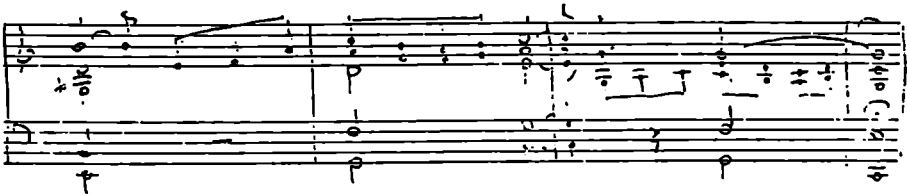
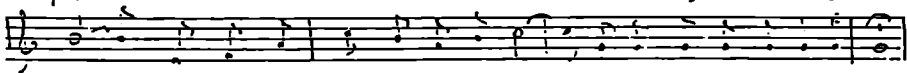
Letting wine to flow for someone one will never know regret. I a
Just

again I'm toasting love of mine and all I care just think of you the blessing given only

few I am so happy as a clam just toasting love of mine yes men

Lezy - Puzan

Oh! you

Su = i

Yu la - zy Su zi

Handwritten musical score for the first system. It consists of a vocal line on a single staff and piano accompaniment on two staves. The vocal line begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics "Come on turn your disc on me" are written below the vocal staff. The piano accompaniment includes chords and single notes, with some markings like "F#" and "E" visible.

Come on turn your disc on me

Handwritten musical score for the second system. It continues the vocal line and piano accompaniment from the first system. The lyrics "don't be choosy" are written below the vocal staff. The piano accompaniment features more complex chords and melodic lines.

don't be choosy

Handwritten musical score for the third system. It continues the vocal line and piano accompaniment. The lyrics "You la - zy Su zi" are written below the vocal staff. The piano accompaniment includes various chordal textures and melodic fragments.

You la - zy Su zi

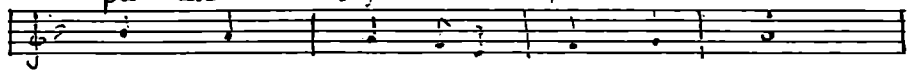
Handwritten musical score for the fourth system. It continues the vocal line and piano accompaniment. The lyrics "Twist and turn for all to see" are written below the vocal staff. The piano accompaniment concludes the piece with final chords and a key signature change to one flat (Bb).

Twist and turn for all to see

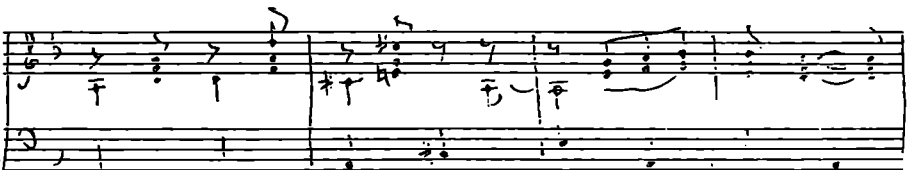
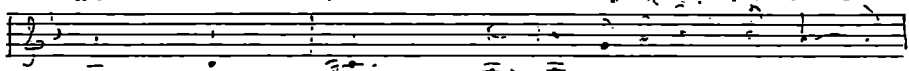
Roll your stu - show music in

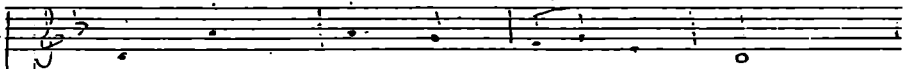
put - ant light - and give me bite!

has a pleasant taste

when she stir's my appe-tite

Nona Lomidze
BALANCHINE

Vienna–Tbilisi
2011

Photo Credits:

Photo on the cover and photos marked with *
© The George Balanchine Trust

BALANCHINE is the Trademark
of The George Balanchine Trust